

Mr. sc. Hrvoje Filipović*

POLICIJSKI SLUŽBENICI KAO ŽRTVE PREKRŠAJA OMALOVAŽAVANJA I VRIJEĐANJA POLICIJSKIH SLUŽBENIKA PRILIKOM VRŠENJA SLUŽBE I ZAKONITIH NAREĐENJA

Glavni je cilj rada na osnovi analize slučajeva utvrditi modalitete prekršaja omalovažavanja i vrijeđanja policijskih službenika prilikom vršenja ili u svezi s vršenjem službe ili njihovih zakonitih naređenja (čl. 17. ZPPJRM-a). Istraživanje je provedeno na slučajnom uzorku od N-120 pravomoćnih predmeta s korelacijama međusobnih odnosa počevši od općih podataka o počinitelju, zatim mjestu, vremenu i načinu izvršenja prekršaja, vremenu trajanja uhićenja, kriminogenim faktorima te predloženim i izrečenim prekršajopravnim sankcijama. Posebno je kod prekršaja iz čl. 17. analizirano i načelo ne bis in idem s obzirom na zaštitni objekt i pitanje objektivnog identiteta u svezi s kaznenim djelima te s obzirom na sudsku praksu Europskog suda za ljudska prava.

UVOD

Prekršaji protiv javnog reda i mira određeni su Zakonom o prekršajima protiv javnog reda i mira (u nastavku: ZPPJRM¹), koji je donesen još 1977. i zanemarivo je promijenjen 1990. i 1994., pa predstavlja pravi relikv prošlosti. Navedeni prekršaji po biću djela imaju sličnosti s kaznenim djelima, ali je pravna narav prekršaja kao kažnjivih radnja različita od kaznenih djela te postoje velike razlike između njih. Prva se odnosi na različitu jurisdikciju tijela koja vode te postupke, a druga na preciznost regulacije načina postupanja pred tim tijelima.² Prvo što je primjetno u odredbama ZPPJRM-a jesu novčane kazne, koje su od 1994. u njemačkim markama (*Nar. nov.* 29/94), zbog čega je

* Mr. sc. Hrvoje Filipović, predavač, Visoka policijska škola, Zagreb

¹ Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira, *Nar. nov.* 41/77, 52/87, 55/89, 5/90, 30/90, 47/90 i 29/94 (u nastavku ZPPJRM).

² Krapac, D., *Kazneno procesno pravo. Knjiga prva: Institucije*. Narodne novine d. d., 2012, str. 50.

potrebno izvršiti konverziju valuta.³ Od svih prekršaja, prekršaji koji su propisani u ZPPJRM-u najučestaliji su te su uvijek uključeni u biltene sigurnosnih pokazatelja u kojima se analizira stanje sigurnosti (*Statistički pregledi temeljnih sigurnosnih pokazatelja*). Samo u razdoblju od 2004. do 2013. prosječno je godišnje evidentirano 99.613 prekršaja, od čega 28.790 iz ZPPJRM-a, što čini udio od 28,90 % (tablica br. 1).⁴ Kad se uspoređi 2013. s 2004., vidljiv je pad ukupnog broja prekršaja za 23,88 %, a prekršaja protiv javnog reda i mira za čak 34,05 %.

Tablica 1.

STATISTIČKI UDIO PREKRŠAJA PROTIV JAVNOG REDA I MIRA
U ODNOSU NA SVE PREKRŠAJE⁵

Prekršaji	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
ZPPJRM	34.784 29,44%	34.071 31,16%	32.183 29,58%	32.835 29,68%	28.426 30,23%	27.902 29,89%	25.200 28,43%	25.285 27,45%	24.275 26,63%	22.939 25,51%
Ostali zakoni	83.363	75.265	76.605	77.790	65.597	65.459	63.436	66.601	66.418	66.437
Ukupno	118.147	109.336	108.788	110.625	94.023	93.361	88.636	92.117	91.168	89.928

³ Prema stajalištu Visokog prekršajnog suda, potrebno je izvršiti konverziju, pri čemu je za odnos njemačke marke i eura utvrđen konverzijski tečaj od 1,95583. Za konverziju iznosa njemačkih maraka u eure potrebno je iznos u njemačkim markama podijeliti s konverzijskim tečajem da bi se dobio odgovarajući iznos u eurima, dakle izvršit će se konverzija njemačke marke u euro prema fiksnom tečaju 1 EUR = 1,95583 DEM i tako dobiveni iznos novčane kazne u eurima pretvoriti u kune po srednjem tečaju Hrvatske narodne banke za 1 EUR na dan donošenja rješenja o prekršaju. Osnovno zakonsko načelo, nužno da bi euro mogao zaživjeti, jest načelo *lex monetae*, iz kojeg proizlazi i načelo kontinuiteta ugovora. Prema njemu, uvođenje eura nije utjecalo na valjanost ugovora zaključenih i izraženih u nacionalnim valutama te regulative općenito. Slijedom navedenog, nije potrebno donošenje izmjene propisa zbog određivanja novčanih kazna u kunskoj vrijednosti ili eventualno u eurima jer vrijedi načelo *lex monetae* te se za preračunavanje neke inozemne valute navedene u propisima ili ugovorima u euro koriste konverzijski tečajevi. Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske, broj: Su-320/07 od 14. ožujka 2002.

⁴ Navedeni podaci ne odnose se na pravomoćne sudske odluke prekršajnih sudova, nego na podnesene prekršajne prijave (obavezni prekršajni nalog, prekršajni nalog i optužni prijedlog) Ministarstva unutarnjih poslova. http://www.mup.hr/UserDocsImages/statistika/2014/Statisticki%20preg2013_konacni%20prom_WEB.pdf

⁵ http://www.mup.hr/UserDocsImages/statistika/2014/Statisticki%20preg2013_konacni%20prom_WEB.pdf.

Takvu smanjenju zasigurno je pridonio Prekršajni zakon, koji je na snazi od 1. 1. 2008.,⁶ s novinama u pogledu promjene prekršajnopравnih sankcija te naglašenijom represijom. Promijenjeni su i instituti zastare, koja je prema prijašnjem Zakonu o prekršajima⁷ za prekršajni progon trajala jednu godinu kod relativne zastare te dvije godine za apsolutnu zastaru. U novom Prekršajnom zakonu zastara prekršajnog progona nastupa nakon četiri godine, odnosno nakon tri godine za prekršaje za koje je ovlaštenu tužitelj obavezan izdati prekršajni nalog. Sljedeća novina koja je pridonijela smanjenju prekršaja jest obavezni prekršajni nalog. Riječ je o procesnoj formi u kojoj tužitelj, kad je propisana samo novčana kazna, mora izdati obavezni prekršajni nalog.⁸ Obavezni prekršajni nalog izdaje se za fizičku osobu kad je propisana novčana kazna u iznosu do 5000,00 kuna, do 10.000,00 za fizičku osobu obrtnika i osobu koja obavlja drugu samostalnu djelatnost, do 15.000,00 kuna za pravnu osobu i 5000,00 kuna za odgovornu osobu u pravnoj osobi (čl. 239. st. 1. t. 2. Prekršajnog zakona). U navedenim je mehanizmima zasigurno najvažnija novina to što su upravna tijela i drugi ovlaštenu tužitelji kod obaveznog prekršajnog naloga preuzeli prvostupanjsko odlučivanje, a da o jedinom pravnom lijeku, prigovoru, odlučuje prekršajni sud koji ispituje i činjenične i pravne aspekte obaveznog prekršajnog naloga i svojom presudom donosi konačnu odluku.⁹ Upravo su pobrojenu instituti i mehanizmi pridonijeli daljnjem znatnijem smanjenju prekršaja. U grafikonu br. 1 vidljivo je kako je upravo 2008. bila „prijelomna“ jer je u njoj došlo do znatnijeg pada prekršaja. Na temelju poznatih desetogodišnjih podataka prema statističkoj metodi linearnog trenda izvršen je izračun daljnjeg trenda kretanja, a odabran je period od 2014. do 2018. Podaci koji su dobiveni nisu apsolutno točni, ali upućuju na trend kretanja na temelju egzaktnih podataka. U skladu s tim, ako ne bude važnijih događanja, moglo bi se očekivati da će do 2018. broj takvih prekršaja pasti čak ispod 16.000.

⁶ Prekršajni zakon, *Nar. nov.* 107/07, 39/13, 157/13.

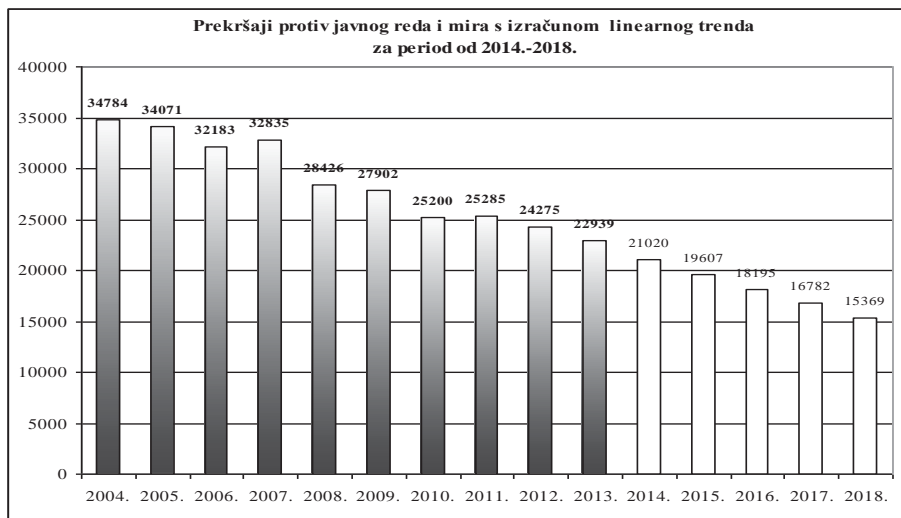
⁷ Zakon o prekršajima, *Nar. nov.* 88/02, 122/02, 187/03, 105/04 i 127/04.

⁸ Josipović, I.; Rašo, M., *Prekršajni zakon*, Narodne novine, Zagreb, 2008, str. 20-25.

⁹ *Ibid.*, str. 26.

Grafikon 1.

BROJNOST PREKRŠAJA PROTIV JAVNOG REDA OD 2004. DO 2013. S IZRAČUNOM OČEKIVANOG LINEARNOG TRENTA BROJA PREKRŠAJA OD 2014. DO 2018.

$$y = -1412,7x + 35147$$

$$R^2 = 0,955$$

1. OPĆENITO O PREKRŠAJIMA PROTIV JAVNOG REDA I MIRA

Prekršaji protiv *javnog reda i mira*¹⁰ djela su kojima se na nedopušten način remeti mir, rad ili normalan način života građana, stvara nemir, neraspoloženje, uznemirenost ili ometa kretanje građana na ulicama i drugim javnim mjestima, ili ometa ostvarivanje njihovih prava i dužnosti, vrijeđa moral, ometa vršenje zakonitih mjera državnih organa i službenih osoba, ugrožava opća sigurnost ljudi i imovine, vrijeđaju državni organi ili se na drugi način narušava javni red i mir građana (čl. 1. ZPPJRM-a). Glavno obilježje za većinu prekršaja protiv javnog reda i mira jest javno mjesto. Javno je mjesto svaki prostor koji je u bilo koje vrijeme bezuvjetno dostupan svakome, ali i prostor koji je uz ograničenje vremena ili pod drugim uvjetom dostupan svakome te prostor koji je pod određenim uvjetima dostupan određenim osobama ili ako

¹⁰ *Javni red i mir* stanje je u kojem je osigurano neometano ostvarivanje sloboda, prava i dužnosti koje su građanima utvrđene Ustavom i zakonima Republike Hrvatske.

je to mjesto dostupno pogledu ili čujnosti s javnog mjesta ili je njegova posljedica nastupila na javnom mjestu.¹¹ Najvažniji je pojam *javni red*, a određen je kao „stanje koje se u određenom društvu manifestira kroz redovno, svakodnevno, normalno te ustaljeno funkcioniranje tijela državne vlasti i drugih uobičajenih životnih tijekova u društvu, koji se odvijaju bez smetnje i nisu popraćeni objektivnim i subjektivnim okolnostima koje bi mogle izazvati bilo kakvo kršenje propisa, stvoriti uznemirenost, strah i zabrinutost građana te time prouzročiti remećenje tog reda.“¹² Posebno je bitno naglasiti da nekoliko prekršaja protiv javnog reda i mira ima i obilježja kaznenih djela. S obzirom na Odluku Europskog suda za ljudska prava u predmetu *Maresti protiv Hrvatske*,¹³ protiv počinitelja više se ne pokreće prekršajni i kazneni postupak kako ne bi došlo do povrede načela *ne bis in idem* (lat.: ne smije se dva puta suditi u istoj stvari). Presuda *Maresti protiv Hrvatske* s jedne strane upozorila je na potrebu promjene postojeće prakse paralelnog podnošenja optužnog prijedloga i kaznene prijave za prekršaje i kaznena djela identičnih ili bitno istih opisa, a s druge je strane upozorila na, uvjetno rečeno, teži problem potpunog ili gotovo potpunog poklapanja zakonskih opisa velikog broja kaznenih djela i prekršaja koji su propisani u mnogim zakonima te na nužnost zakonodavne intervencije kako bi se pitanje razgraničenja kaznenih djela i prekršaja riješilo na legislativnoj razini.¹⁴

2. PREKRŠAJ OMALOVAŽAVANJA ILI VRIJEĐANJA SLUŽBENIH OSOBA

Prekršaj omalovažavanja ili vrijeđanja službenih osoba opisan je u čl. 17. ZPPJRM-a (u nastavku: čl. 17.) te glasi: „Tko omalovažava ili vrijeđa državne organe odnosno službene osobe prilikom vršenja ili u vezi s vršenjem službe ili njihova zakonita naređenja, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u protuvrijednosti domaće valute od 50 do 200 DEM ili kaznom zatvora do 30 dana.“

Iz tog je opisa vidljivo je da za ostvarenje prekršaja iz čl. 17. nije potrebno postojanje javnog mjesta, nego je bitan sadržaj tog prekršaja, tj. da je omalova-

¹¹ Prijedlog Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira – Vlada RH na: www.vlada.hr/hr/content/download/228616/.../file/55.%20-%203.pdf (2. 4. 2014.).

¹² Milivojević, L., *Kazneno pravo za kriminaliste*, Međunarodno kriminalističko udruženje, Zagreb, 2013, str. 267.

¹³ Presuda Europskog suda za ljudska prava (ESLJP) *Maresti protiv Hrvatske*, broj zahtjeva: 55759/07, 25. lipnja 2009.

¹⁴ Ivičević-Karas, E.; Kos, D., Primjena načela *ne bis in idem* u hrvatskom kaznenom pravu, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu* 19.2, 2012, str. 560.

žavanje ili vrijeđanje učinjeno prigodom vršenja ili u vezi s vršenjem službe ili zakonitog naređenja službene osobe.¹⁵ „Radnja vrijeđanja iz razmatranog prekršaja istovjetna je radnji kaznenog djela uvrede iz čl. 147. Kaznenog zakona (*Nar. nov.* 125/11, 144/12). Pojam vrijeđanja se tumači u skladu s obilježjima kaznenog djela uvrede.¹⁶ Radnja izvršenja kod vrijeđanja (čl. 17.) može biti poduzeta tijekom radnog vremena službene osobe i u vrijeme kad nije u službi, ali poduzima službenu radnju. Ako do vrijeđanja službene osobe dođe zbog privatnih sukoba, tada nije riječ o prekršaju bez obzira što se službena osoba nalazi u službi i što nosi službena obilježja“.¹⁷ Zaštitni su objekt državna tijela (tj. državni organi, kako glasi tekst zakona), odnosno *službene osobe*¹⁸ tih tijela koje obnašaju i vrše poslove u državnim tijelima. Način izvršenja prekršaja sastoji se od vrijeđanja ili omalovažavanja, s time da su ti pojmovi dosta slični, pa se tako *vrijeđanje* odnosi na činidbe kojima se bez dužnog poštovanja izražava nepristojnost te nanose uvrede,¹⁹ dok se *omalovažavanjem* vrši podcjenjivanje, umanjivanje vrijednosti i važnosti.²⁰ Omalovažavanje ili vrijeđanje najčešće se upućuje verbalno i fizičkim izražavanjem, a rjeđi su načini pisano, telefonom, elektroničkim putem (e-poštom) i dr. Uobičajena raščlamba s obzirom na samu radnju počinjenja obuhvaća: uvredu riječima (verbalna uvreda, *iniuria verbalis*), uvredu znacima (simbolička uvreda, *iniuria symbolis*) te tvarnu uvredu (realna uvreda, *iniuria realis*).²¹ Prilikom opisivanja činjeničnog stanja obveza je navesti i citirati pogrdne riječi koje su upućene službenim osobama. Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske donio je odluku da je počinjena apsolutno bitna povreda odredaba prekršajnog postupka budući da Prekršajni sud nije točno naveo pogrdne riječi koje je okrivljenik uputio službenoj osobi. Njih je potrebno navesti kako bi se moglo utvrditi je li u događaju došlo do omalovažavanja ili vrijeđanja, kao što je navedeno u činjeničnom opisu djela prekršaja iz članka 17. ZPPJRM-a.²²

¹⁵ Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske, Pž-37039/05, 17. listopada 2007.

¹⁶ Milivojević, L.; Gluščić, S.; Brnetić, D., *Prekršajno pravo*, Ministarstvo unutarnjih poslova, Zagreb, 2012, str. 252.

¹⁷ *Ibid.*, str. 253.

¹⁸ Službena je osoba državni dužnosnik ili službenik, dužnosnik ili službenik u jedinici lokalne i područne (regionalne) samouprave, nositelj pravosudne dužnosti, sudac porotnik, član Državnog sudbenog vijeća ili Državnoodvjetničkog vijeća, arbitar i javni bilježnik. Službenom osobom smatra se i osoba koja u Europskoj uniji, stranoj državi, međunarodnoj organizaciji koje je Republika Hrvatska član, međunarodnom sudu ili arbitraži čiju sudbenost Republika Hrvatska prihvaća obavlja dužnosti povjerene osobama iz prethodne rečenice (čl. 87. st. 3. KZ/2013).

¹⁹ *Hrvatski enciklopedijski rječnik*, Novi Liber d. o. o., Zagreb, 2004, str. 39.

²⁰ *Ibid.*, str. 144.

²¹ Cvitanović, L.; Derenčinović, D.; Munivrana, M.; Turković, K., *Posebni dio kaznenog prava – prvo izdanje*, Zagreb, 2013, str. 140-141.

²² Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske, Jž-4765/2002, 10. prosinca 2002.

2.1. Kaznenopravna zaštita policijskih službenika i načelo *ne bis in idem*

Praksa je pokazala da uz radnju omalovažavanja i vrijeđanja policijskih službenika najčešće dolazi i kazneno djelo „prijetnje“ (čl. 139.²³), „prisile prema službenoj osobi“ (čl. 314. KZ-a) i „napada na službenu osobu“ (čl. 315. KZ-a) ili ima njegovih elemenata. Navedenim inkriminacijama želi se osigurati kaznenopravna zaštita službenoj osobi.

Kod prijetnje, a to se vidi iz istraživanja (v. cjelinu 3.9.), počinitelji nerijetko izgovaraju policijskim službenicima prijeteće poruke kao što su „ubit ću te“, „znam gdje živiš“ i dr. Te poruke upućene policijskom službeniku zasigurno predstavljaju kazneno djelo prijetnje iz čl. 139. st. 3. KZ-a, a ne prekršaj iz čl. 17. Prijetnja službenoj osobi, kada optuženik koji je uhićen i priveden nekoliko puta izgovara policajcu A. J. da će ga smaknuti, objektivno je podobna da kod osobe kojoj je upućena izazove osjećaj uznemirenosti, nesigurnosti ili straha, neovisno o tome što je policajac iskazao da se od izrečenih prijetnja nije uplašio. Radilo se o stavljanju u izgled zla osobi kojoj se prijetilo i prijetnja je bila realno ostvariva, a nije sporno da bi se uslijed takve prijetnje svatko prestrašio. Stoga izostanak ustrašenosti ili uznemirenosti kod policajca kojem je ozbiljna prijetnja upućena, a sve kao rezultat eventualne njegove osobne hrabrosti, ne dovodi u pitanje opstojnost kaznenog djela prijetnje (Odluka VSRH br. I KŽ 232/06-5).

Brojne pogrdne riječi kao kod čl. 17. upućene su i kod kaznenog djela prisile prema službenoj osobi (čl. 314. KZ-a) i napada na službenu osobu (čl. 315. KZ-a), ali razlika je u tom što se kod ta dva kaznena djela u odnosu na prijetnju koristi prisila i napad na policijske službenike. Kazneno djelo prisile prema službenoj osobi iz čl. 314. KZ-a zamijenilo je često kazneno djelo sprječavanja službene osobe u obavljanju službene dužnosti (čl. 317. KZ/1998), koje je u praksi imalo velikih poteškoća jer je dolazilo do ukidanja presuda i oslobađanja počinitelja.²⁴ Najčešći je uzrok bilo to što je kod kaznenog djela iz čl. 317.

²³ Tko drugome ozbiljno prijeti kakvim zlom da bi ga ustrašio ili uznemirio, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine (čl. 139. st. 1. KZ/2013). Tko drugome ozbiljno prijeti da će njega ili njemu blisku osobu usmrtniti, teško tjelesno ozlijediti, oteti, ili mu oduzeti slobodu, ili nanijeti zlo podmetanjem požara, eksplozijom, ionizirajućim zračenjem, oružjem, opasnim oruđem ili drugim opasnim sredstvom, ili uništiti društveni položaj ili materijalni opstanak, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine (čl. 139. st. 2. KZ/2013).

Ako je kazneno djelo iz stavka 1. i 2. počinjeno prema službenoj ili odgovornoj osobi u vezi s njezinim radom ili položajem ili prema novinaru u vezi s njegovim poslom, ili prema većem broju ljudi, ili ako je prouzročilo veću uznemirenost stanovništva, ili ako je osoba kojoj se prijeti dulje vrijeme stavljena u težak položaj, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina (čl. 139. st. 3. KZ/2013).

²⁴ Županijski sud u Karlovcu, KŽ-287/05-3: „žalba okrivljenika N. R. prihvaća se kao osnovana te ukida pobijana presuda i predmet vraća prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje...“

st. 1. KZ/1998 bila predviđena maksimalna kazna zatvora u trajanju do pet godina te nije bio kažnjiv pokušaj. Prema sudskoj praksi, „da bi kazneno djelo iz čl. 317. st. 1. KZ-a bilo dovršeno, potrebno je da njegov počinitelj uspije prisiliti službenu osobu da službenu radnju ne obavi, odnosno da je službena radnja uspješno spriječena. Kako su djelatnici policije istom prilikom na mjestu događaja savladali optuženikov otpor, mogli su obaviti namjeravanu službenu radnju i optuženik ih u tome dalje nije mogao spriječiti. Dakle, u radnjama optuženika bio bi ostvaren samo pokušaj kaznenog djela, a pokušaj nije kažnjiv. Prema tome, djelo za koje se optuženika tereti nije kazneno djelo“ (Županijski sud u Virovitici, Kž-104/08-3). Činjenica je da su posebno policijski službenici osposobljeni za obavljanje složenih zadaća²⁵ i u vrlo malom broju slučajeva može doći do toga da policijski službenik ne obavi službene radnje sukladno zakonu. Ako ih obavi, nema dovršenog kaznenog djela sprječavanja službene osobe u obavljanju službene radnje jer većina djela ostaje u stadiju pokušaja.

U novom čl. 314. st. 1. „Prisila prema službenoj osobi“ zakonski je maksimum povišen, a time je i pokušaj postao kažnjiv, pri čemu je inkriminacija sljedeća: „Tko silom ili prijetnjom da će izravno uporabiti silu spriječiti službenu osobu u obavljanju službene radnje koja je u okviru njezinih ovlasti ili je prisili na obavljanje službene radnje u okviru ili izvan njezinih ovlasti, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.“ Ako je kaznenim djelom iz čl. 314. st. 1. doveden u opasnost život ili tijelo službene osobe ili joj je nanesena tjelesna ozljeda ili je uporabljeno oružje ili opasno oruđe, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina (čl. 314. st. 2.). U spomenutom su stavku povećani i posebni minimum i posebni maksimum kazne u odnosu na čl. 317. st. 2. KZ/1998,²⁶ dok u čl. 314. st. 3. i 4. nisu izmijenjeni u odnosu na čl. 317. st. 3.²⁷ i 4.²⁸ KZ/1998.

U čl. 315. KZ-a određeno je kazneno djelo napada na službenu osobu, a glasi: Tko silom ili prijetnjom uporabe sile izvan slučajeva iz članka 312. i članka 314. KZ-a napadne vojnu osobu, policijskog službenika, ovlaštenu službenu osobu Vojne policije, službenu osobu kojoj je povjereno čuvanje osoba kojima je na temelju zakona oduzeta sloboda kad obavljaju službenu dužnost, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina. U navedenom stavku doš-

²⁵ Filipović, H., Integralni trening u policijskoj izobrazbi, *Andragoški glasnik - Glasilo Hrvatskog andragoškog društva* 14.1. (26), 2011, str. 69.

²⁶ Garačić, A., *Novi kazneni zakon, autorski pročišćeni tekst s opsežnim komentarima, sudskom praksom, priložima i stvarnim kazalom*, Organizator, Zagreb, 2013, str. 613.

²⁷ Tko kazneno djelo iz stavka 1. ili 2. ovoga članka počini prema osobi koja ovlašteno pomaže službenoj osobi u obavljanju službene radnje, kaznit će se kao da je djelo počinio prema službenoj osobi (čl. 317. st. 3. KZ/2013).

²⁸ Počinitelj kaznenog djela iz stavka 1., 2., i 3. ovoga članka koji je bio izazvan protuzakonitim, bezobzirnim ili osobito grubim postupanjem službene osobe ili osobe koja joj ovlašteno pomaže može se osloboditi kazne.

lo je do promjene u odnosu na kazneno djelo istoga naziva, koje je bilo opisano u čl. 318. KZ/1998,²⁹ ali su sada povišene kazne. Daljnja je novina to što se u zakonskom opisu ne nabrajaju policijski poslovi koji su određeni u Zakonu o policijskim poslovima i ovlastima, a i u stavku dva došlo je do promjene koja glasi: „tko silom ili prijetnjom uporabe sile pruža otpor službenoj osobi u obavljanju njezine službene radnje ili u provođenju zakonite odluke ili mjere državnog tijela“. U st. 3 određeno je: „Tko kazneno djelo iz stavka 1. i 2. ovoga članka počini prema osobi koja ovlašteno pomaže službenoj osobi u obavljanju službene radnje, kaznit će se kao da je djelo počinio prema službenoj osobi.“ U slučaju ako je kaznenim djelom iz stavka 1., 2. i 3. ovoga članka doveden u opasnost život ili tijelo službene osobe ili osobe koja joj pomaže u obavljanju službene radnje ili joj je nanesena tjelesna ozljeda ili je uporabljeno oružje ili opasno oruđe, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina. Kod čl. 315. inkriminira se napad na službenu osobu bez obzira ne to želi li se napadom spriječiti izvršenje službene radnje, što je razlika u odnosu na čl. 314. Zatim, nebitno je koji su razlozi napada kod čl. 315., bit je u samom napadu na službenu osobu i na njihovu zaštitu.

Između navedenih kaznenih djela i prekršaja iz čl. 17. postoji sličnost. Prvo, radi se o djelima koja imaju gotovo isti zaštitni objekt, a to je javni poredak i mir građana, s time da se radi samo o različitim stupnjevima neprava.³⁰ Drugo je pitanje objektivnog identiteta, pa ako bi se drsko ponašanje opisalo u optužnom prijedlogu, a napad u kaznenoj prijavi, također bi bio obuhvaćen objektivni identitet jer je ista pravna situacija i u takvu slučaju opet bi moglo doći do povrede načela *ne bis in idem*.

U predmetu *Maresti protiv Hrvatske* sud se izrijekom pozvao na jednu važnu presudu, a to je *Zolotukhin protiv Rusije*³¹ o primjeni pravila *ne bis in idem*,

²⁹ Tko izvan slučajeva iz članka 317. ovoga Zakona napadne ili ozbiljno prijeti da će izravno napasti policijskog službenika ili osobu koja joj ovlašteno pomaže u obavljanju poslova zaštite života, prava, sigurnosti i nepovredivosti osoba, zaštite imovine, sprječavanja i otkrivanja kaznenih djela i prekršaja, traganja za počiniteljima kaznenih djela i prekršaja, uhićenja i njihova dovođenja nadležnim tijelima, nadzora i upravljanja cestovnim prometom, poslova sa strancima na temelju zakona, nadzora i osiguranja državne granice te čuvanja javnog reda i mira, ili ovlaštenu službenu osobu Vojne policije, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine (čl. 318. st. 1. KZ/1998).

³⁰ „Na pitanje odnosa između prekršaja i kaznenih djela protiv javnog reda i mira treba poći od opće tzv. kvantitativne teorije, prema kojoj nema bitne razlike između prekršaja i kaznenog djela, već razlika postoji samo u količini neprava.“ Mršić, G., *Kaznena djela protiv javnog reda – poseban osvrt na sudsku praksu u slučaju počinjenja kaznenog djela sprječavanja službene osobe u obavljanju službene dužnosti i kaznenog djela napada na službenu osobu*, *Hrvatska pravna revija*, Zagreb, 2008, str. 89.

³¹ Presuda Europskog suda za ljudska prava (ESLJP) *Sergey Zlotukhin protiv Rusije*, broj zahtjeva: 14939/03, 7. lipnja 2007.

odnosno činjeničnog stanja ili ponašanja, i utvrdio povredu čl. 4. Protokola 7 uz EKLJP. Podnositelj zahtjeva najprije je bio kažnjen za prekršaj „lakšeg izgređničkog ponašanja“ jer je psovao policijske službenike i remetio javni red nakon dolaska u policijsku postaju, a zatim je bio oslobođen u kaznenom postupku u kojem je bio optužen, među ostalim, i za kazneno djelo „izgređničkog ponašanja“, koje se također sastojalo u psovanju policijskih službenika i remećenju javnog reda nakon dolaska u policijsku postaju. ESLJP je zaključio da je kazneno djelo koje je podnositelju zahtjeva u kaznenom postupku stavljeno na teret u cijelosti obuhvatilo činjenične sastojke prekršaja za koje je ranije osuđen te da prekršaj „lakšeg izgređničkog ponašanja“ nije obuhvaćao nijedan element koji nije bio sadržan u kaznenom djelu „izgređničkog ponašanja“.³² Kod događaja treba sagledati i povezanost u vremenu i prostoru te činjenice koje se odnose na isti događaj i iste kažnjive radnje. Prema praksi ESLJP-a, za primjenu čl. 4. Protokola 7 i prosudbu radi li se o „optužbi za kazneno djelo“ (ili se uopće ne radi o kaznenom djelu) odlučujuća su tri kriterija uspostavljena u slučaju *Engel*³³: pravno razvrstavanje djela prema nacionalnom pravu, narav djela i težina kazne kojoj je osoba protiv koje se vodi postupak izložena. Stajalište Europskog suda za ljudska prava dovelo je do korekcije prakse te su sudovi počeli donositi odbijajuće presude za kaznena djela obrazlažući to već postojećom osudom za prekršaj s (makar i samo djelomično) istim činjeničnim stanjem.³⁴ U Privremenoj uputi³⁵ koju su donijeli glavni državni odvjetnik i ravnatelj policije ponuđeni su kriteriji za opredjeljenje između kaznenog i prekršajnog postupka.³⁶ Kod prekršaja protiv javnog reda i mira postupit će se na način da se u činjeničnim opisima kaznenog djela i prekršaja obavezno razgraniči činjenični sadržaj protupravnih postupanja. To dakle ima značiti da se protupravno ponašanje koje se stavlja na teret osumnjičeniku za učin prekršaja protiv javnog reda i mira (primjerice čl. 13., 6. i dr.) ima ograničiti samo na opis „tučnjave, svađe, vike ili remećenja javnog reda i mira na drugi način“, dok u neprekinutoj radnji počinitelja eventualno ostvarenje obilježja kaznenog djela

³² Ivičević-Karas, E., Povodom presude Europskog suda za ljudska prava u predmetu *Maresti protiv Hrvatske* - analiza mogućeg utjecaja na reformu prekršajnog prava u Republici Hrvatskoj, *Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu*, 2009, str. 10.

³³ *Engel i drugi protiv Norveške*, broj zahtjeva: 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72 od 8. lipnja 1976.

³⁴ Novoselec, P.; Bojanić, I., *Opći dio kaznenog prava*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2013, str. 61.

³⁵ Privremena uputa za postupanje državnih odvjetnika i policijskih službenika u kaznenim i prekršajnim predmetima u kojima je izgledna povreda načela *ne bis in idem*. Preuzeto iz: Milivojević, L., *Prekršajno pravo i materijalnopravne odredbe prekršajnog zakona*, Ministarstvo unutarnjih poslova, Zagreb, 2012, str. 95.

³⁶ Novoselec, P.; Bojanić, I., *supra* bilj. 36, str. 50.

napada na službenu osobu – policijskog službenika, treba izostaviti i opisati ga u odgovarajućoj kaznenoj prijavi za učin kaznenog djela iz čl. 318. Kaznenog zakona. U privremenoj uputi dalje je naglašeno da razdvajanje činjeničnog supstrata za kazneno djelo i prekršaj ne znači istodobno neprirodno i neistinito prikazivanje samog tijeka događaja. Naime privitak optužnog prijedloga sadržavat će, primjera radi, i preslike zapisnika o provedenim istražnim radnjama (očevid, prepoznavanje...) ako se one odnose na istraživanje kaznenog djela koje je vezano uz isti prekršaj kao i izjave očevidaca, presumptivnih svjedoka, ali to nije relevantno za činjenični supstrat koji će se navesti u optužnom prijedlogu, odnosno kaznenoj prijavi, koji u smislu dispozitiva treba biti strogo ograničen na opis prekršaja, odnosno kaznenog djela, kako se isti činjenični sadržaj povrede zaštićenog dobra ne bi procesuirao u dva odvojena postupka. U slučajevima u kojima policija ocijeni kako nije moguće izvršiti razdvajanje radnja na prekršaj i kazneno djelo, a takva ocjena bude donesena i na konzultaciji u skladu s Protokolom o suradnji policije i državnih odvjetnika u predistražnom postupku, podnijet će nadležnome državnom odvjetniku samo kaznenu prijavu, temeljem koje će on naknadno meritorno odlučiti o mogućnosti eventualnog razdvajanja. Ukoliko to nađe mogućim, za prekršaj će podnijeti optužni prijedlog nadležnome prekršajnom sudu, a o tome na prikladan način izvijestiti podnositelja kaznene prijave. Ipak, zaključno treba naglasiti da pravni poredak isključuje kumulaciju kaznenog i prekršajnog postupka za neko ponašanje koje bi istodobno ispunjavalo pravna obilježja kaznenog djela i prekršaja. Prednost će uvijek imati kaznena postupak.³⁷

Iz prikaza tablice i grafikona br. 1 i br. 2 uočljiv je trend smanjenja svih prekršaja kao i iz čl. 17., a ako ne bi bilo većih odstupanja, moglo bi se očekivati da će do 2018. broj prekršaja iz čl. 17. pasti ispod 2000 prekršaja. Činjenica je da dolazi do pada prekršaja, ali ako se gledaju udjeli u prekršajima, vidljivo je da su prekršaji iz čl. 17. u laganom rastu u odnosu na sve druge prekršaje. Tako je ukupan udio prekršaja u odnosu na druge u 2004. zauzima 9,23 %, a deset godina poslije udio prekršaja iz čl. 17. bio je 10,85 % (tablica br. 2). U istoj tablici vidimo da su prekršaji iz čl. 17. među najučestalijima i zauzimaju prosječni udio od 9,52 %. Samo su dva prekršaja brojnija, i to prekršaj iz čl. 6. *drsko ponašanje* i iz čl. 13. *tuča, svađa i vika*.

³⁷ Krapac, D., *supra* bilj. 2, str. 50.

Tablica 2.

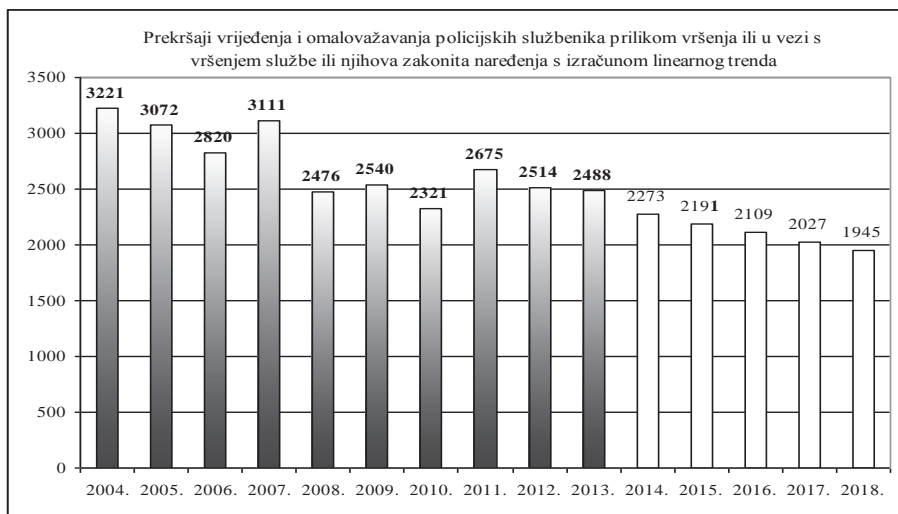
STATISTIČKI PREGLED NAJUČESTALJIH PREKRŠAJA PROTIV JAVNOG REDA I MIRA³⁸

Članak iz ZPPJRM-a	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
Uništenje, oštećenje i omal. domaćeg novca (čl. 4.)	15	11	9	22	8	6	5	10	5	10
Izvođenje, reprodu. ili nošenje ili pren. simbola i sl. (čl. 5.)	87	112	69	66	90	105	68	75	85	80
Drsko ponašanje (čl. 6.)	3841	4094	4280	4759	4686	4592	3673	3452	3032	2760
Odavanje skit. i prosj. (čl. 11.)	323	305	385	411	223	238	469	617	384	568
Prosjachenju	465	475	522	444	305	407	453	342	464	659
Odav. prostituciji (čl. 12.)	336	331	225	159	170	199	180	190	289	269
Tučnja, svada, vika (čl.13.)	8567	7943	7200	7256	6708	6407	5647	5561	5524	4715
Vrijeđanje ili omalovaž. moralnih osjećaja (čl. 14.)	13560	13116	12267	12182	9911	9787	8551	8583	7928	7330
	470	556	580	567	469	414	445	528	513	360
Omalovaž. ili vrijeđanje (čl. 17.)	3221 9,23%	3072 9,02%	2820 8,76%	3111 9,47%	2476 8,70%	2540 9,10%	2321 9,21%	2675 10,58%	2514 10,36%	2488 10,85%
Ostale službene osobe	92	85	106	78	71	97	87	49	63	58
Davanje alkohola (čl. 19.)	514	489	502	637	510	448	417	470	459	379
Mldb.	45	42	46	43	46	40	60	47	31	40
Na javnom mjestu (čl. 20.)	701	765	531	516	871	613	730	940	1137	1302
Uživanje droga	85	87	61	39	14	18	18	10	16	23
Držanje životinja bez nadzora (čl. 30.)	1015	1068	1208	1187	1035	1136	1144	1138	1277	1326
Ostali prekršaji iz ZPPJRM-a	1447	1520	1372	1358	869	855	932	598	554	572
UKUPNO	34.784	34.071	32.183	32.835	28.462	27.902	25.200	25.285	24.275	22.939

³⁸ http://www.mup.hr/UserDocImages/statistika/2014/Statisticki%20preg2013_konacni%20prom_WEB.pdf

Grafikon. 2.

PRIKAZ BROJNOSTI PREKRŠAJA IZ ČL. 17. ZPPJRM-A OD 2004. DO 2013. S IZRAČUNOM OČEKIVANOG LINEARNOG TRENTA BROJA PREKRŠAJA OD 2014. DO 2018.

$$y = -82,024x + 3092,9$$

$$R^2 = 0,6257$$

2.2. Omalovažavanje ili vrijeđanje službenih osoba u prijedlogu novoga ZPPJRM-a

Prijedlog novog čl. 17. glasi: „(1) Tko omalovažava ili vrijeđa državna tijela, odnosno službene osobe tih tijela prilikom obavljanja njihovih službenih poslova ili u vezi s obavljenim poslovima ili primijenjenim ovlastima ili odbije postupiti po njihovim zakonitim naredbama, kaznit će se novčanom kaznom u iznosu od 7.000,00 do 15.000,00 kuna ili kaznom zatvora u trajanju do 60 dana. (2) Tko omalovažava ili vrijeđa tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave odnosno službene osobe tih tijela prilikom obavljanja njihovih službenih poslova ili u vezi s obavljenim poslovima, kaznit će se novčanom kaznom u iznosu od 3.000,00 do 5.000,00 kuna ili kaznom zatvora u trajanju do 30 dana.“ Razlika je odmah vidljiva u prekršajno pravnim sankcijama, tako da je novčana kazna minimalno 7000 kuna do maksimalnih 15000 kuna te kazna zatvora u trajanju do 60 dana. Usporedbom vidimo da je minimalna novčana kazna za čl. 17. u prijedlogu novog ZPPJRM-a u odnosu na postojeći povećana više od 35 puta, a maksimalna više od 9 puta, dok je ka-

zna zatvora dvostruko povećana, što dovoljno govori o tom koliko su novčane kazne za počinitelje takvih prekršaja sada minorne.³⁹

3. ISTRAŽIVANJE PREKRŠAJA IZ ČL. 17. ZPPJRM-A

Predmet su istraživanja prekršaji omalovažavanja i vrijeđanja službenih osoba (policijskih službenika) prilikom vršenja ili u vezi s vršenjem službe ili njihovih zakonitih naređenja. Slučajnim uzorkom obuhvaćeno je N=120 kompletnih spisa u različitim dijelovima države.

Glavni je cilj istraživanja provjera sljedećih hipoteza:

- prekršaj iz čl. 17. najčešće čine osobe mlađe životne dobi u dane vikenda i pod utjecajem alkohola
- način vrijeđanja i omalovažavanja policijskih službenika jest verbalnim putem, a mjesto izvršenja jesu gradski trgovi i ulice
- za počinitelje prekršaja policija najčešće predlaže novčane kazne unatoč propisanim minornim kaznama
- za prekršaj iz čl. 17. počinitelji su najčešće uhićeni ili smješteni temeljem naredbe u posebnu prostoriju do prestanka djelovanja opojnog sredstva, a to im se vrijeme uračunava u kaznu i time su je uglavnom i podmirili
- trajanje postupka za čl. 17. relativno je brzo i traje do 90 dana.

Kako bi se utvrdile postavljene hipoteze i druge pomoćne hipoteze, sačinjen je upitnik s trideset varijabla u koji su uneseni podaci iz spisa predmeta. Nakon toga obrađeni su rezultati i prikazani u grafikonima i tablicama sa zaključcima iz hipoteza. Analize su obuhvatile i brojnost uhićenja počinitelja s vremenom provedenim u policiji, poduzete izvide, dokazne radnje za prekršajni postupak, mjesta na kojima su izvršeni događaji te dokazne radnje koje su provedene.

3.1. Dobna struktura počinitelja prekršaja

Prekršaj iz čl. 17. počinilo je 120 muškaraca i 8 žena. Žene su zastupljene s udjelom od 6,25 %, što odgovara postotku iz većine znanstvenih istraživanja, koja nedvojbeno dokazuju da je udio ženske populacije u ukupnom broju počinitelja kaznenih djela znatno niži od njihova udjela u stanovništvu i iznosi od 4 do 10 %.⁴⁰ Nakon spola, druga analiza koja je osobito važna s krimino-

³⁹ Prijedlog Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira – Vlada RH na: www.vlada.hr/hr/content/download/228616/.../file/55.%20-%203.pdf (2. 4. 2014.).

⁴⁰ Horvatić, Željko, *Osnove kriminologije – temelji učenja o pojavnim oblicima i uzrocima kažnjivih ponašanja*, Ministarstvo unutarnjih poslova, Zagreb, 1998, str. 116-117.

loško-prognostičkog stajališta jest dob počinitelja delikta, jer, u pravilu, što je dob izvršenja prvog delikta niža, to je vjerojatnost povrata veća.⁴¹ Daljnji problem posebno je aktualan za policiju u poslijeratnim zemljama. Kada osobe koje su bile zahvaćene ratom pristupaju policiji, odnosno kad policija pristupa njima, te osobe nose svu povijest svoje društvene zajednice sa sobom. Policijski službenici moraju biti svjesni činjenice da se ne suočavaju samo s pojedinačnim ekscesom, nego da se pred njima nalazi cijela jedna povijest, što objašnjava neoasocijativna teorija nasilničkog ponašanja. To je vrlo važna teorija vezana uz ratno i poslijeratno razdoblje u nekoj zemlji, koja se naziva još i teorijom lošeg sjećanja. Ona kaže da se ta loša sjećanja u nas usađuju poput mreže.⁴² Analizom je utvrđeno da je najzastupljenija dobna skupina od 30 do 39 godina s 19,53 % te od 25 do 29 s 18,75 % (podaci u grafikonu br. 3). S obzirom na korelaciju dobi i mjeseca u godini iz grafičkog prikaza, jasno je vidljivo da je u srpnju evidentirano najviše počinitelja prekršaja, odnosno 20 ili 15,63 %, dok su ostali mjeseci dosta raspršeni. Ipak je zamjetno da je u prvom šestomjesečnom razdoblju bilo više slučajeva, i to 67, nego u drugom šestomjesečnom razdoblju, kada je evidentiran 61 slučaj. Vidljiva je zatim smanjena tendencija počinjenja prekršaja u zadnjem tromjesečnom razdoblju (listopad, studeni, prosinac), kada je evidentirano njih 19 ili 14,84 %, u odnosu na prvo tromjesečno razdoblje, kada ih je evidentirano 33 ili 25,78 %. Treće tromjesečno razdoblje (srpanj, kolovoz, rujna) najzastupljenije je te su evidentirana 42 počinitelja ili 32,81%.

Istraživanje je nadalje pokazalo da kod osoba koje su starije od 60 godina dolazi do opadanja prekršaja, kao i kaznenih djela, što se objašnjava odlaskom u mirovinu, promjenama socijalnog statusa, nerijetko su starije osobe izolirane, fizički sve slabije i dr.⁴³ Prema Adleru, fenomen opadanja kriminalne aktivnosti s povećanjem životne dobi naziva se *engl. aging-out phenomenon*, tj fenomen ostarijevanja ili starenja. To se opadanje kriminalne aktivnosti u starijoj životnoj dobi tradicionalno objašnjava opadanjem snage i energije, pa uslijed toga dolazi i do opadanja kriminalne aktivnosti.⁴⁴

⁴¹ Singer, M.; Kovčo Vukadin, I.; Čajner Mraović, I., *Kriminologija*, Edukacijsko rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2002, str. 141.

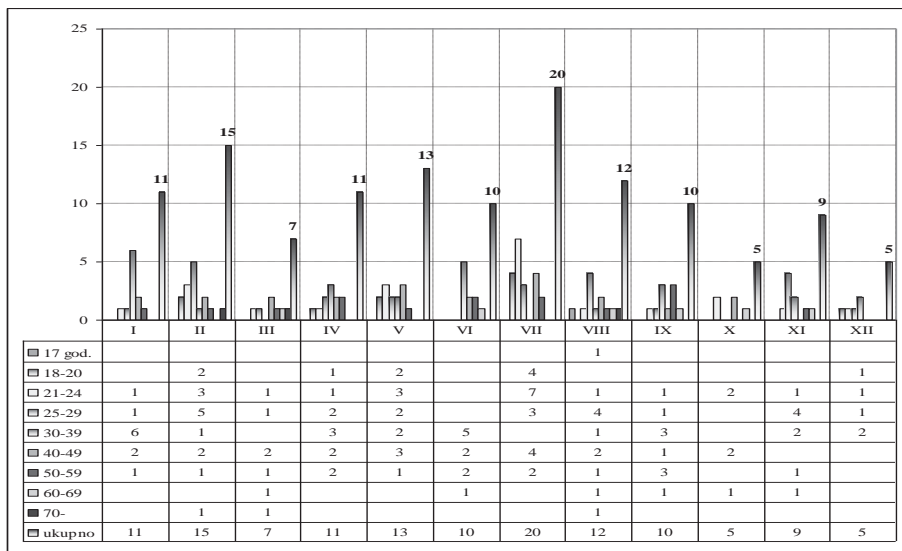
⁴² *Ibid.*, str. 163.

⁴³ Derenčinović, D.; Getoš, A. M., *Uvod u kriminologiju s osnovama kaznenog prava*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2008, str. 170.

⁴⁴ *Ibid.*, str. 171.

Grafikon 3.

DOBNA STRUKTURA PO MJESECIMA POČINJENJA PREKRŠAJA IZ ČL. 17.

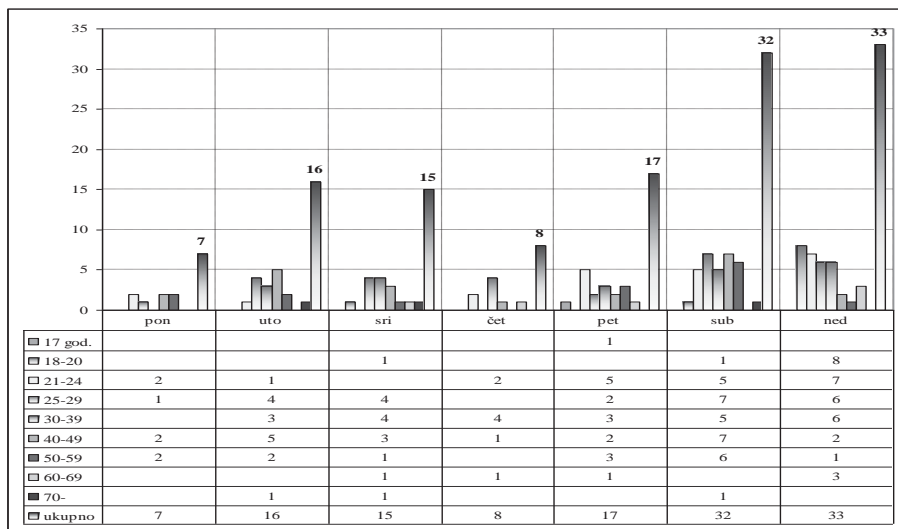
3.2. Dobna struktura počinitelja prekršaja s danima u tjednu

Iz analize (grafikon br. 4) vidljivo je da se prekršaji najviše čine u dane vikenda, s više od 50 % (tijekom subote 25 % i nedjelje 25,78 % prekršaja iz čl. 17.). Počinitelji prekršaja u dane vikenda u dobi su od 25 do 29 godina, u tzv. razdoblju maksimalnog počinjenja djela, i od 30 do 39 godina, u tzv. razdoblju zločinačke zrelosti počinjenja djela, s udjelom od 38,28 %. Učestalost devijantnog ponašanja osoba mlađe životne dobi u korelaciji je s najčešćim vremenom počinjenja prekršaja u danima vikenda, što je u skladu s objašnjenjima koja već postoje u literaturi⁴⁵ te potvrđuje prvu hipotezu ovog istraživanja.

⁴⁵ Šeparović, Z., *Kriminologija i socijalna patologija*, Pravni fakultet u Zagrebu, 1987, str. 324. i dr.

Grafikon 4.

DOBNA STRUKTURA U KORELACIJI S DANIMA U TJEDNU
ZA POČINITELJE PREKRŠAJA IZ ČL. 17.

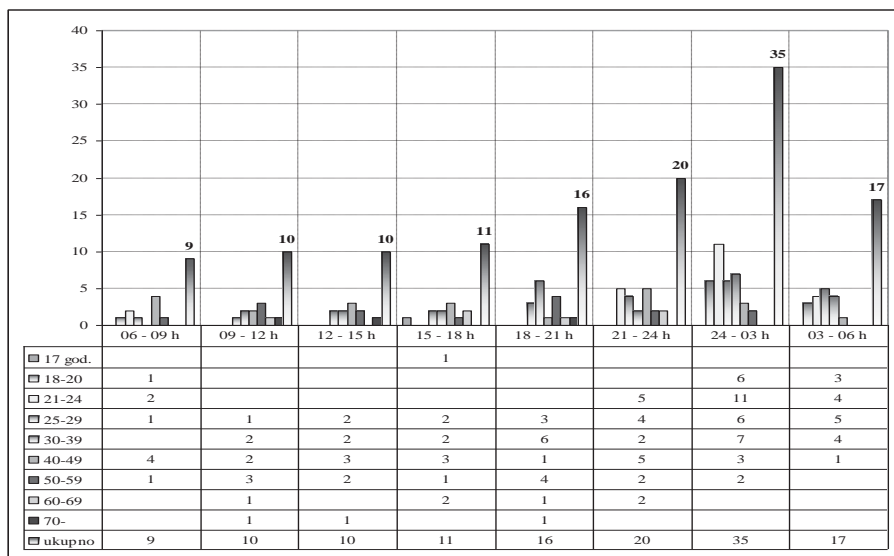

3.3. Dobna struktura u korelaciji s vremenom počinjenja prekršaja

Prema distribuciji vremena u grafikonu br. 5 uočljiv je uzlazni trend počevši od prvog promatranog vremenskog razdoblja pa sve do najučestalijeg vremena činjenja od 24 do 3 sata, gdje je 35 počinitelja ili 27,43 % izvršilo prekršaj iz čl. 17. U tom vremenu najzastupljenija je dobna skupina od 21 do 24 s postotkom od 31,43 %, pa od 30 do 39 s postotkom od 20 %. S obzirom na veliki broj izvršenih prekršaja, vrijeme od 24 do 3 najkritičnije je za policijske službenike (žrtve tih prekršaja), i to od počinitelja iz dobne skupine od 21 do 24 godine.

Grafikon 5.

DOBNA STRUKTURA U KORELACIJI S VREMENOM POČINJENJA PREKRŠAJA IZ ČL. 17.

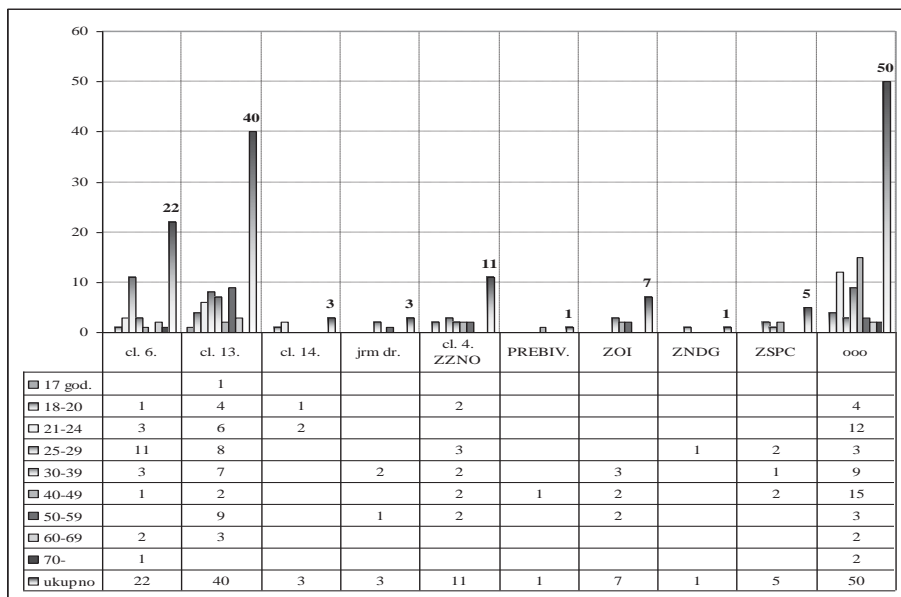
3.4. Stjecaj i produljeni prekršaj

Do sada je navedeno da je u 120 predmeta bilo 128 počinitelja prekršaja iz čl. 17., ali to nisu bili svi prekršaji, nego je 78 počinitelja uz čl. 17. počinilo još 93 prekršaja. Većinom se radilo o prekršajima iz čl. 6. i 13. ZPPJRM-a te čl. 4. ZZNO-a. Još je u tri slučaja tužitelj uz prekršaj iz čl. 17. predlagao i druge prekršaje predviđene tim zakonom, ali u tim slučajevima, prema načelu *iuria novit curia*, sud to nije prihvatio.

Izvršenim Pearsonovim testom koeficijenta korelacije između ukupnog broja okrivljenih (N=128), njih 40 ili 31,25 % počinilo je i prekršaj iz čl. 13. ZPPJRM-a, što je srednje jaka korelacija ($r=0,601$). Njih 20 ili 17,19 % počinilo je prekršaj iz čl. 6. ($r=0,499$), a takva je korelacija na samoj granici između relativno slabe i srednje jake korelacije. Napokon njih 11 ili 8,59 % počinilo je prekršaj iz čl. 4. ZZNO-a, gdje je korelacija relativno slaba ($r=0,416$).

Grafikon 6.

DOBNA STRUKTURA POČINITELJA PREKRŠAJA IZ ČL. 17. U KORELACIJI SA STJECAJEM

3.5. Dobna struktura u korelaciji s uhićenjem

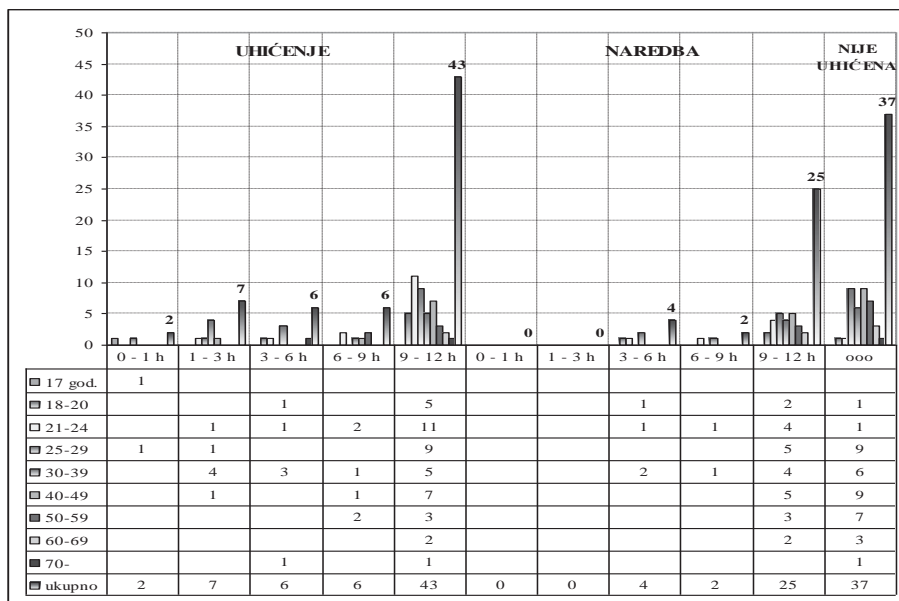
U grafikonu br. 7 izvršen je prikaz mjere uhićenja i naredbe o smještaju u posebnu prostoriju do prestanka djelovanja opojnog sredstva (u daljnjem tekstu: naredba⁴⁶).

Na uzorku od 128 osoba koje su počinitelji prekršaja iz čl. 17., 64 osobe uhićene su, a 31 osoba smještena je temeljem naredbe o smještaju u posebnu prostoriju do prestanka djelovanja opojnog sredstva, dok za 37 osoba nisu primijenjene spomenute mjere, što znači da je korelacija jaka i iznosi $r=0,936323$.

⁴⁶ Posebna mjera policije za neposredno sprječavanje počinitelja prekršaja pod utjecajem opojnih sredstava da nastavi s činjenjem prekršaja opisana je u čl. 137. st. 1. t. 1. Prekršajnog zakona (*Nar. nov.* 107/07, 39/13, 157/13): „Prema osobi pod utjecajem opojnih sredstava koja je zatečena u počinjenju prekršaja, ako osobite okolnosti upućuju da će nastaviti s radnjom prekršaja, policija može naredbom radi neposrednog sprječavanja nastavka činjenja prekršaja odrediti mjeru: 1. smještanja u posebnu prostoriju do prestanka djelovanja opojnog sredstva, ali ne u trajanju duljem od 12 sati.“

Grafikon 7.

DOBNA STRUKTURA POČINITELJA IZ ČL. 17. U KORELACIJI S
UHIĆENJEM I NAREDBOM O SMJEŠTAJU U POSEBNU PROSTORIJU
DO PRESTANKA DJELOVANJA OPOJNOG SREDSTVA

Tako je za 91 osobu primijenjeno 95 mjera, a radi se o tome da su počinitelji prvo temeljem naredbe smješteni u posebnu prostoriju do prestanka djelovanja opojnog sredstva temeljem naredbe, nakon čega su uhićeni. Razlog za takvo postupanje bila je potreba za daljnjim ispitivanjem osobe u svojstvu osumnjičenika. S obzirom na težinu prekršaja, 71,09 % počinitelja bilo je uhićeno ili smješteno u posebnu prostoriju do prestanka djelovanja opojnog sredstva, a vrijeme oduzimanja slobode uračunava se u kaznu,⁴⁷ što im je bila i „glavna kazna“. S obzirom na to da je u provedenom istraživanju vidljivo da kazna za čl. 17. iznosi od 400 do 500 kn, počiniteljima je ostao neznatan iznos za plaćanje ili su kaznu već podmirili navedenim institutima „zadržavanja“ u policiji.⁴⁸

⁴⁷ Uračunavanje oduzimanja slobode u kaznu – „Vrijeme provedeno u uhićenju, zadržavanju i svako oduzimanje slobode u vezi s prekršajem uračunava se u izrečenu kaznu zatvora, kaznu maloljetničkog zatvora i novčanu kaznu“ (čl. 40. st. 1. Prekršajnog zakona). „Prilikom uračunavanja izjednačuje se svaki započeti dan uhićenja, zadržavanja i svakog drugog oduzimanja slobode te započelih tristo kuna novčane kazne s jednim danom zatvora“ (čl. 40. st. 2. Prekršajnog zakona).

⁴⁸ Okrivljeni je kriv što je bez ikakvog povoda u alkoholiziranom stanju 2,03 g/kg uputio pogrdne riječi policijskim službenicima „fucky.. i odj...“, nakon čega je temeljem naredbe

3.6. Dobna struktura u korelaciji s testiranjem na alkoholiziranost počinitelja

Na osnovi provedenih brojnih znanstvenih analiza utvrđeno je da je alkohol važan kriminogeni faktor te da je alkoholiziranost važniji homicidni i akcidentalni čimbenik nego suicidogeni stimulans.⁴⁹ U provedenom istraživanju 24 osobe nisu alkotestirane (18,75 %), 10 osoba ili 7,81 % nije bilo pod utjecajem alkohola (0,00 g/kg), a vrlo je zanimljiv i podatak da nijedna osoba nije imala koncentraciju od 0,1 do 0,50 g/kg apsolutnog alkohola u krvi. U pripitom stanju s koncentracijom od 0,50 do 1,50 g/kg evidentirane su 24 osobe ili 18,75 %, u pijanom stanju s koncentracijom od 1,50 do 2,50 g/kg evidentiran je najveći broj, i to 35 počinitelja ili 27,34 %

U teškom pijanom stanju s koncentracijom od 2,50 do 3,50 g/kg bilo je evidentirano 9 počinitelja ili 7,03 %, s teškom intoksikacijom alkohola s koncentracijom od 3,50 do 4,00 g/kg evidentirana je jedna osoba ili 0,78 %, a s koncentracijom od 4,00 g/kg, što je donja granica smrtne – letalne doze nije evidentirana nijedna osoba. Kada se oduzmu osobe koje nisu alkotestirane i one koje su imale koncentraciju alkohola od 0,00 g/kg, dolazimo do podatka od 73,44 % osoba koje su bile pod utjecajem alkohola, u što su uračunate i osobe koje su odbile alkotest. Ovako velik broj osoba koje su bile pod utjecajem alkohola potvrđuje hipotezu o alkoholu kao kriminogenom čimbeniku u počinjenju prekršaja iz čl. 17. Analiza je pokazala i kako kod većih koncentracija alkohola (2,47 g/kg⁵⁰, 2,55 g/kg⁵¹, 3,20 g/kg⁵², 3,63 g/kg⁵³) okrivljenici nisu ispitani na sudu (nisu se ni odazvali pozivu). Počinitelji koji su se odazvali pozivu, a bili su pod utjecajem alkohola, često ističu da se „nisu svojom krivnjom“ doveli u stanje u kojem nisu mogli shvatiti značenje svojeg postupanja ili nisu mogli vladati svojom voljom.⁵⁴ Tako počinitelj s koncentracijom od

smješten u posebnu prostoriju do prestanka djelovanja opojnog sredstva. Sud je istoga proglašio krivim i odredio mu novčanu kaznu u iznosu od 300 kuna, a kako se okrivljeniku uračunava vrijeme kada je bio temeljem naredbe smješten u prostorije policije dana 27.07.2011. u 00,55 sati do 12,45, to vrijeme mu se uračunava u kaznu, te se izrečena kazna drži namirenom. Prekršajni sud u Osijeku, Pp J-955/2011-5, 14. rujna 2011.

⁴⁹ Čadež, J., *Odabrana poglavlja medicinske kriminalistike*, Ministarstvo unutarnjih poslova, Zagreb, 1996, str. 51.

⁵⁰ Prekršajni sud u Malom Lošinj, J-28/12, 3. veljače 2012.

⁵¹ Prekršajni sud u Ivanić Gradu, J-100/11, 9. ožujka 2011.

⁵² Prekršajni sud Vojniću, JRM-19/09, 14. srpnja 2009.

⁵³ Prekršajni sud u Požegi, JRM-391/09, 4. studenoga 2009.

⁵⁴ „Ne smatra se neubrojivim počinitelj prekršaja koji se svojom krivnjom doveo u stanje u kojem nije mogao shvatiti značenje svojeg postupanja ili nije mogao vladati svojom voljom uporabom alkohola, droga ili drugih sredstava ako je u vrijeme kada se dovodio u takvo stanje kod njega postojao nehai glede prekršaja što ga je počinio, odnosno namjera kada je propisom o prekršaju propisano kažnjavanje za taj oblik krivnje.“ Čl. 27. PZ-a.

2,82 g/kg⁵⁵ navodi u svojoj obrani na sudu „da inače nije sklon alkoholu, ali je bio na rođendan, gdje je pio, te da se zbog velike koncentracije alkohola ne sjeća događaja.“ U drugom slučaju, gdje je počinitelj imao 2,63 g/kg,⁵⁶ okrivljeni navodi „da se sjeća jedino da je došao u Centar za socijalnu skrb, a prije i liječničkog pregleda u policiji“, te dodaje „kako je točno da je bio pijan, a iz razloga što je i noć ranije pio, te kako koristi i razne lijekove, te da se uopće ne sjeća događaja“.

Korelacija između ukupnog broja okrivljenih i broja pozitivnih na alkohol (uračunati i koji su odbili testiranje) iznosi $r=0,967$, što upućuje na *jaku korelaciju* osoba koje čine prekršaj iz čl. 17. pod utjecajem alkohola. Iz analize svih predmeta vidljivo je da nisu vršena testiranja na prisutnost droga. Prijedlog je da se *de lege ferenda* i nad počiniteljima prekršaja iz čl. 17. provede testiranje na droge, posebno kada sudjeluju u prometu, jer brojna strana istraživanja upozoravaju da je od 5 pa do čak 25 % osoba bilo pod utjecajem droga.⁵⁷

Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova, u razdoblju od 2008. do 2012. prosječno je evidentirano 16 % vozača pod utjecajem alkohola i 0,3 % pod utjecajem droga koji su upravljali motornim vozilom te skrivili prometne nesreće.⁵⁸ Ti podaci zasigurno upućuju na to da znatno veći broj vozača upravlja vozilima pod utjecajem droge („tamna brojka“), a upravo prilikom kontrole prometa često dolazi do vrijeđanja i omalovažavanja službenih osoba te je moguće da je droga jedan od uzroka što su počinitelji agresivni i skloniji činjenju prekršaja iz čl. 17., posebno kada im je to prvi evidentirani prekršaj, i to prema policiji.

⁵⁵ Prekršajni sud u Virovitici, II J-81/09, 9. travnja 2009.

⁵⁶ Prekršajni sud u Valpovu, II-PpJR-1264/09-7, 25. rujna 2009.

⁵⁷ Hallvard, G. i dr., Prevalence of alcohol and drugs among Norwegian motor vehicle drivers: a roadside survey, *Accident Analysis & Prevention* 40.5, 2008, str. 1766.

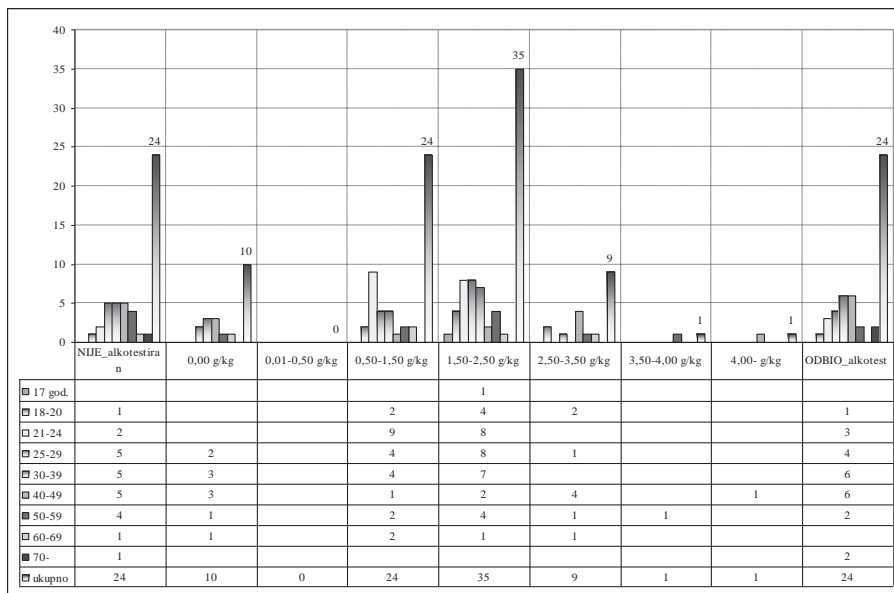
Engblom, C. i dr., Driving under the influence of drugs – amphetamine concentrations in oral fluid and whole blood samples, *Journal of analytical toxicology* 31.5, 2007, str. 279.

Asbridge, M.; Poulin, C.; Donato, A., Motor vehicle collision risk and driving under the influence of cannabis: evidence from adolescents in Atlantic Canada, *Accident Analysis & Prevention* 37.6, 2005, str. 1027.

⁵⁸ *Bilteni o sigurnosti cestovnog prometa Ministarstva unutarnjih poslova* na: http://www.mup.hr/UserDocsImages/statistika/2013/bilten_2012.pdf

Grafikon 8.

DOBNA STRUKTURA POČINITELJA PREKRŠAJA IZ ČL. 17. U KORELACIJI S KONCENTRACIJOM ALKOHOLA U ORGANIZMU

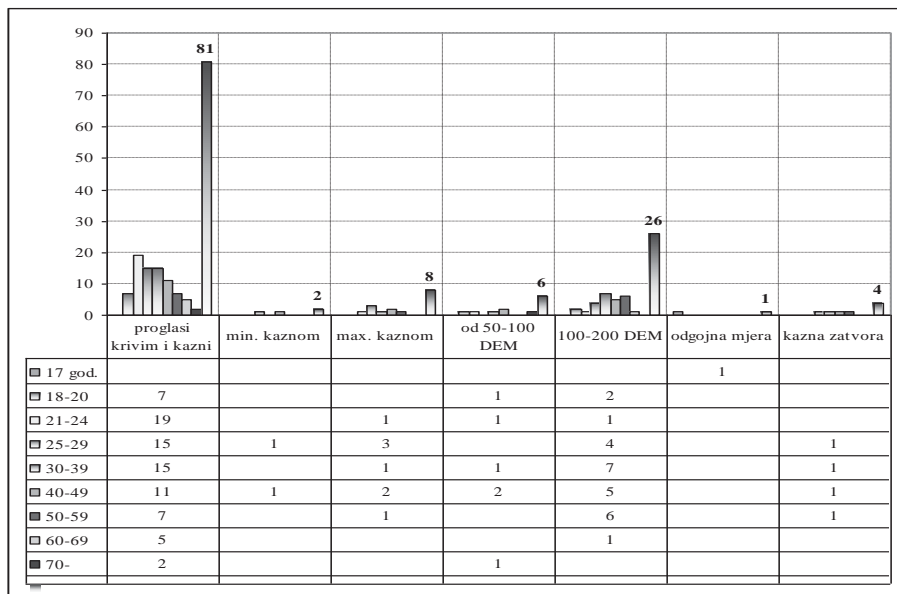
3.7. Prijedlog kazna od strane tužitelja (policije)

U grafikonu br. 8 prikazana je analiza podataka o tom koliko policija kao tužitelj⁵⁹ predlaže točno određene iznose novčanih kazna ili kazna zatvora na odabranom uzorku od 128 počinitelja, gdje za 81 počinitelja ili za 63,28 % nije predložena precizna kazna, nego je predloženo samo da se počinitelj proglašiti krivim i kazni prema zakonu. Predložena novčana kazna kod 32 počinitelja ili 25 % bila je u iznosu od 50 do 200 DEM. Kada se analizira novčana kazna, vidljivo je da se predlažu „teže“ novčane kazne, i to u 81,25 % slučajeva (od 100 do 200 DEM).

⁵⁹ Prema čl. 160. st. 2. t. 8. Prekršajnog zakona, tužitelj u optužnom prijedlogu može predložiti vrstu, visinu i trajanje sankcije, ali takav prijedlog ne obvezuje sud.

Grafikon 9.

PRIJEDLOG KAZNA ZA POČINITELJE PREKRŠAJA IZ ČL. 17.

3.8. Izrečene kazne prekršajnih sudova

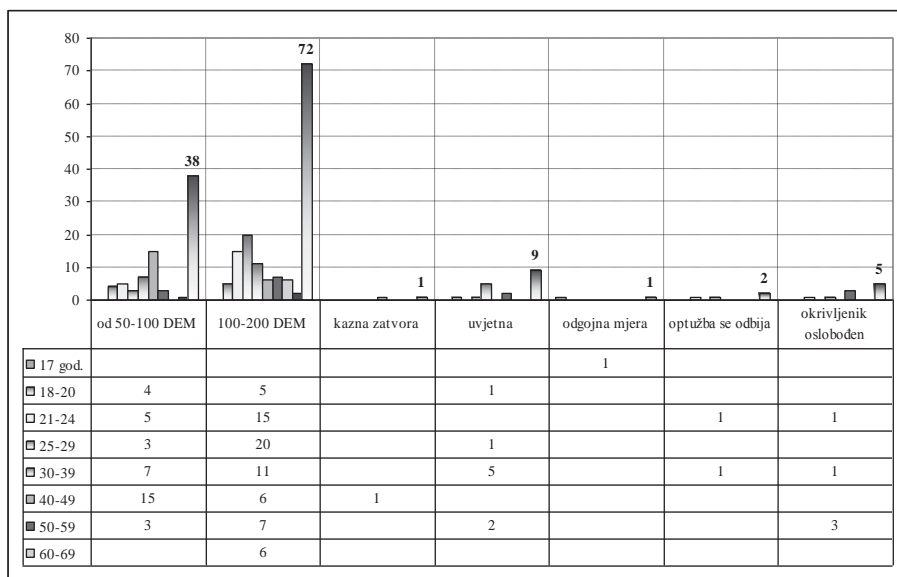
U grafikonu br. 10 izvršena je analiza izrečenih kazna prekršajnih sudova za 128 počinitelja prijavljenih prekršaja, od čega je 121 okrivljenik proglašen krivim, što iznosi vrlo visok udio od 94,53 %. To je jaka korelacija i iznosi $r=0,993$ između promatranih varijabla. Okrivljenici su kažnjeni novčanom kaznom u 90,91 % slučajeva, kaznom zatvora s udjelom od 0,83 %, uvjetnom osudom koja je zamijenila kaznu zatvora s udjelom od 7,44 % i odgojnom mjerom s udjelom od 0,83 %. Za 110 počinitelja izrečena je novčana kazna u iznosu od 50 do 200 DEM prema čl. 17., za njih 38 ili 34,55 % izrečena je novčana kazna do 100 DEM, dok je sud za njih 72 ili 65,45% odredio težu novčanu kaznu od 100 do 200 DEM. U većini slučajeva počinitelji su platili vrlo male iznose jer, kao što je vidljivo iz tablice br. 6, za 71,09 % određen je smještaj u posebnu prostoriju do prestanka djelovanja opojnog sredstva ili je osoba bila uhićena, što im se uračunava u kaznu, pa je preostali dio novčanog iznosa bio zaista zanemariv. Prekršajni su sudovi u dva slučaja donijeli rješenje da se optužba *odbija*⁶⁰ zato

⁶⁰ „Presudu kojom se optužba odbija sud će izreći: ako je okrivljenik za isti prekršaj već pravomoćno osuđen, oslobođen optužbe ili je postupak protiv njega pravomoćno obustavljen, a ne radi se o rješenju o obustavi postupka iz čl. 213. PZ-a“ (čl. 181. st. 3. Prekršajnog zakona).

što su okrivljenici za isto djelo već pravomoćno osuđeni u kaznenom postupku. U prvom slučaju „okrivljeni u cijelosti priznaje navode iz optužnog prijedloga, ali prilaže sudu presudu Općinskog suda u Virovitici broj: K-11/10-16 od 19. travnja 2010., iz koje je vidljivo da je pravomoćno osuđen zbog kaznenog djela protiv javnog reda i mira – napad na službenu osobu iz čl. 318. st. 3. Kaznenog zakona, koje obuhvaća i obilježja prekršaja koji mu se stavlja na teret na način opisan u optužnom prijedlogu“.⁶¹ U drugom slučaju Općinski sud u Daruvaru dostavio je pravomoćnu presudu K-65/10-27, iz koje proizlazi da je okrivljeni osuđen za kazneno djelo protiv javnog reda i mira – napad na službenu osobu iz čl. 318. st. 3. Kaznenog zakona, dok iz činjeničnog opisa proizlazi da se upravo radi o događaju koji je predmet i ovog postupka vezanog za ponašanje okrivljenika opisanog u činjeničnom opisu optužnog prijedloga iz čl. 17.⁶²

Grafikon 10.

DOBNA STRUKTURA U KORELACIJI S IZREČENIM KAZNAMA ZA PREKRŠAJ IZ ČL. 17.

Nadalje prekršajni su sudovi u 3,91 % slučajeva donijeli odluke kojima se okrivljenici *oslobađaju* optužbe.⁶³ Iz analize presuda vidljivo je da u dva

⁶¹ Prekršajni sud u Virovitici, V-J-268/10-5, 1. rujna 2010.

⁶² Prekršajni sud u Daruvaru, Pp 2 J-597/10-23, 7. rujna 2010.

⁶³ Presudu kojom se okrivljenik oslobađa od optužbe sud će izreći: 1. ako djelo za koje se optužuje po propisu nije prekršaj, 2. ako ima okolnosti koje isključuju krivnju, 3. ako nije dokazano da je okrivljenik počinio djelo za koje se optužuje (čl. 182. PZ-a).

slučaja tužitelji nisu prikupili dovoljno dokaza. Zatim u drugim slučajevima svjedoci se nisu odazvali na sud, što predstavlja problem i nemogućnost utvrđivanja prekršaja, posebno kada okrivljenik negira optužbu,⁶⁴ a policijski službenici koji su utvrdili prekršaj ne odazovu se na sud kao svjedoci.

Sud u pravilu ne nalaže tužitelju da prisilno dovede svojeg djelatnika budući da on može i treba kao ovlaštenu tužitelj sudu podastrijeti sve dokaze, pa tako i omogućiti ili narediti svojem djelatniku koji je prekršaj utvrdio odazivanje na poziv suda radi ispitivanja u svojstvu svjedoka. To konačno dovodi do toga da se okrivljenici oslobađaju optužbe temeljem čl. 182. st. 1. t. 3. PZ-a, kao što je bilo u dva slučaja za koje su odluke donijeli Prekršajni sud u Vukovaru i Vinkovcima. Daljnji slučaj u kojem je sud oslobodio osobu odnosi se na činjenicu da ta osoba ima psihičku bolest, pri čemu je to utvrđeno otpusnim pismom iz psihijatrijske bolnice. Iz medicinske dokumentacije vidljivo je da se radi o teškoj psihičkoj bolesti, zbog koje okrivljenik nije mogao upravljati svojim postupcima niti je bio svjestan da svojim postupcima može proizvesti štetnu posljedicu, pa je zbog bolesti bio neubrojiv. Budući da su u konkretnom slučaju postojale okolnosti koje isključuju krivnju, sud je osobu oslobodio od prekršaja.⁶⁵

Sljedeći je slučaj u kojem je okrivljenik oslobođen od optužbe za prekršaj jer činjenični opis koji je tužitelj stavio na teret okrivljeniku nije predstavljao prekršaj iz čl. 17. Naime „neposluh te oglašivanje na policijsku naredbu nema obilježje predmetnog prekršaja, jer okrivljeni nije verbalno ili gestom omalovažavao ili vrijeđao službenu osobu.“⁶⁶

U zadnjem slučaju sud je oslobodio okrivljenog optužbe jer saslušani svjedoci nisu potvrdili navode iz činjeničnog opisa djela prekršaja, tj. nisu naveli riječi kojima ih je okrivljenik vrijeđao, a koje proizlaze iz činjeničnog opisa djela prekršaja, već su navodili neke druge riječi ili nisu uopće konkretizirali, te je sud smatrao kako nije dokazano da bi okrivljenik počinio djelo prekršaja koje mu se optužnim prijedlogom stavljalo na teret. Prekršajni sud u Zagrebu PpJ-829/11, 18. studeni 2011.⁶⁷

Od 120 predmeta u 47 predmeta ili u 39,17 % predmeta prekršajni se postupak vodio temeljem čl. 230. Prekršajnog zakona, pri čemu je sud izdao prekršajni nalog temeljem optužnog prijedloga policije kao ovlaštenog tužitelja. Prekršaj iz optužnog prijedloga utvrđen je neposrednim opažanjem ili obavljenim nadzorom ovlaštene osobe tužitelja, koja je o tome sastavila služ-

⁶⁴ Prekršajni sud u Vukovaru br. Pp III j-895/10-12, 5. travnja 2011. i Prekršajni sud u Vinkovcima br. J-5-377/09, 4. srpnja 2012.

⁶⁵ Prekršajni sud u Zagrebu, PpJ-2396/11, 21. rujna 2011.

⁶⁶ Prekršajni sud u Karlovcu, Stalna služba u Dugoj Resi, II PpJRM-JS -208/09, 21. siječnja 2010.

⁶⁷ Prekršajni sud u Zagrebu PpJ-829/11, 18. studenoga 2011.

benu bilješku. Zapisnika na temelju vjerodostojne dokumentacije, uključivši i zapisnik o očevidu nadležnog tijela ili upotrebom propisanih tehničkih uređaja ili provođenjem odgovarajućih propisanih laboratorijskih analiza i vještačenja, nije bilo jer se radi o specifičnim vrstama prekršaja. Prekršajni sudovi često radi ekonomičnosti postupka i dužnosti suda da se postupak provede brzo, uz izbjegavanje svih nepotrebnih radnja i troškova, provedu postupak bez glavne rasprave,⁶⁸ a u optužnom je prijedlogu dovoljno utvrđeno da je okrivljenik počinio predmetni prekršaj koji je utemeljen na neposrednom opažanju ovlaštene osobe tužitelja, koja je o tome sastavila službenu zabilješku. Posebno treba vidjeti u kojim se slučajevima može pisati službena zabilješka kako se ne bi dogodilo kao u jednom slučaju da je temeljem čl. 121. st. 1. Prekršajnog zakona doneseno i rješenje kojim se iz sudskog spisa izdvaja službena zabilješka policijske postaje jer sadrži iskaz i obavijesti na kojima se ne može temeljiti sudska odluka te je izuzeta iz spisa predmeta.⁶⁹ U 71 predmetu ili u 59,17 % predmeta provedena je glavna rasprava, pri čemu je provedeno ispitivanje okrivljenika. Od svih predmeta policija je u 23 ili 19,17 % provela ispitivanje osumnjičenika te u 7 ili 5,83 % predmeta ispitivanje svjedoka, o čemu je sastavila zapisnike, te je zasigurno najispravnije da se počinitelj ispita u svojstvu osumnjičenika ili, ako nije, da se svakako pozove na sud i da ima pravo iznijeti svoju obranu. Pravo na osobno saslušanje pruža strankama mogućnost na iznošenje vlastitih argumenata – *audiatur et altera pars* – te se njime jamči i realizacija temeljnog ljudskog prava na obranu.⁷⁰

3.9. Vrste vrijeđanja i omalovažavanja i mjesto izvršenja događaja

Kada promatramo vrste vrijeđanja i omalovažavanja, 114 počinitelja prekršaj je izvršilo na **verbalan** način, dva počinitelja na **verbalan i simbolički** način, a 10 počinitelja prekršaj je izvršilo na **verbalan i realan** način.

Verbalno vrijeđanje i omalovažavanje, odnosno riječi koje se upućuju policijskim službenicima, ponekad su zastrašujuće, od spominjanja prijetnji obitelji, upućivanja pogrđnih riječi i psovki, prijetnji otkazom, pozivanjem na osobe koje obnašaju razne dužnosti i dr.

Kroz analize predmeta vidljiva je šarolikost u nekoliko vrijeđanja i omalovažavanja, pa je jedan od najtežih slučajeva bilo kada je okrivljenik policijskim službenicima govorio „Ubit ću te, majku ti..., ubit ću te“.⁷¹ Kada uzmemo za-

⁶⁸ Prekršajni sud u Slatini, I JR-79/09, 2. travnja 2009.

⁶⁹ Prekršajni sud u Delnicama, J-147/11, 24. svibnja 2011.

⁷⁰ Đurđević, Z., Kritički osvrt na pravni položaj prijestupa i prekršaja s duševnim smetnjama *de lege ferenda*, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 2001, str. 445.

⁷¹ Prekršajni sud u Zagrebu, III-J-D-462-2009, 18. veljače 2009.

konski opis teksta čl. 17., gdje se govori o vrijeđanju i omalovažavanju, onda spomenute riječi „Ubit ću te...” zasigurno nisu ni vrijeđanje ni omalovažavanje, nego prijetnja policijskim službenicima. Tako izgovorene riječi, po mišljenju autora ovog rada, imaju elemente kaznenog djela prijetnje (čl. 139. st. 3. KZ/2013), jer čak i ako policijski službenici tim riječima nisu ustrašeni, one sigurno predstavljaju uznemiravanje u vezi s obavljanjem posla.

U sljedećem predmetu okrivljenik govori vrlo teške riječi kada spominje dijete policijskoj službenici govoreći „J... ti mrt.. mat.. i dij...”⁷² Okrivljenik u daljnjem slučaju, osim što je u nekoliko navrata govorio „pede... j...”, pljuje prema licu i odori policijskih službenika.⁷³ Povod za takve događaje jest pružanje pomoći u cilju zaštite ljudi prilikom narušavanja javnog reda i mira i kod nasilja u obitelji. Osim ovakvih događaja, evidentiran je i jedan slučaj vrijeđanja i omalovažavanja preko telefona za hitne slučajeve, kada je okrivljenik bez ikakva „povoda“ u više navrata zvao broj 192 te vrijeđao i omalovažavao policijske službenike: „Vi ćete meni služiti, ja za vas plaćam porez, pi... vam.”⁷⁴ Česti su prekršaji vrijeđanja i omalovažavanja policijskih službenika i prilikom kontrole prometa, pa je tako okrivljeni rekao: „Što me je..., sad puniš proračun kaznama, jeb.. ti mat.“, a sve samo zbog toga što mu je policijski službenik rekao da premjesti nepropisno parkiran osobni automobil. U drugom slučaju okrivljeni je rekao: „Je l' vi stvarno mislite da sam ja zaslužio tu kaznu..., u pi... mate... i policija i sve“⁷⁵ Prilikom traženja osobne iskaznice na uvid okrivljeni je počeo vrijeđati i omalovažavati policijskog službenika: „Što će tebi moja osobna, odi traži osobnu od lopova, vrati mi osobnu mali pi...” te nastavio: „Razbit ću te, klekni tu preda mnom, ako hoćeš da ti oprostim.”⁷⁶

Iz analize predmeta kada je okrivljenik izgovorio sljedeće riječi: „Što me zaustavljate i zaj..., ja sam jutros spašavao ljude u vodi...” u ovakvom slučaju možda bi se samo na osnovi optužnog prijedloga moglo zaključiti da je trebalo imati više razumijevanja i taktičnosti prilikom postupanja, ali okrivljenik je upravo na raspravi rekao kako: „Priznaje da je bio bezobrazan i da mu je kuća poplavljena.”⁷⁷

Upravo prepirke i raspravljanja dovode do prekršaja pa je sud u obrazloženju izvrsno naveo da je ponašanje okrivljenika, odnosno njegova rasprava s policijskim službenikom, neprimjerena, jer ako je i imao nekakvih primjedaba na ponašanje službene osobe, trebao ih je uputiti nadređenoj osobi.⁷⁸ Kada se

⁷² Prekršajni sud u Sisku, II-J-464/09, 5. lipnja 2009.

⁷³ Prekršajni sud u Čakovcu, Pp 6J-602/11-5, 8. travnja 2011.

⁷⁴ Prekršajni sud u Rabu, I-J-5/11, 25. svibnja 2012.

⁷⁵ Prekršajni sud u Vukovaru, Pp III J-484/10-10, 23. veljače 2010.

⁷⁶ Prekršajni sud u Zagrebu, PpJ-D-1784-11, 22. lipnja 2011.

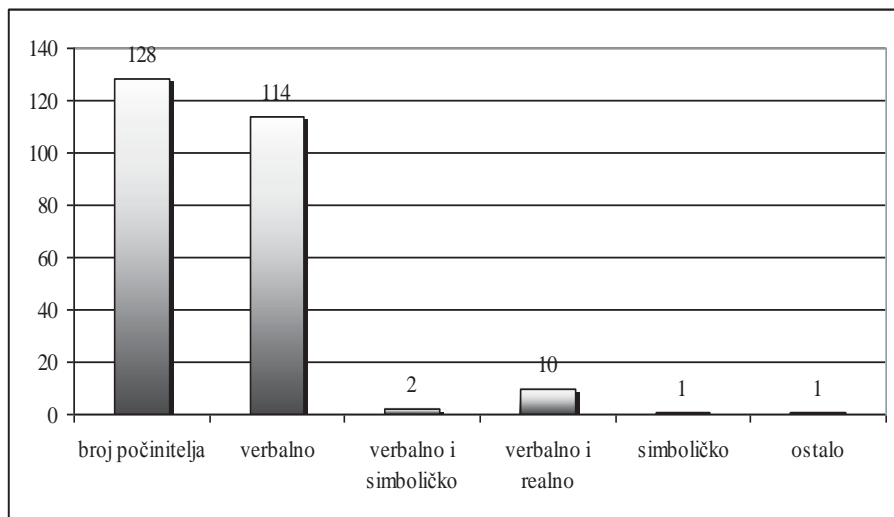
⁷⁷ Prekršajnog sud u Velikoj Gorici, 5 J-398/10, 15. prosinca 2010.

⁷⁸ Prekršajni sud u Supetru, Jr-90/10-5, 21. rujna 2010.

govori o realnom vrijeđanju i omalovažavanju, radnja se očitovala u „pljuvanju“ na policijske službenike, zatim naguravanju i udaranju policijskih službenika, a u jednom slučaju i u huškanju psa⁷⁹ na policijske službenike.

Grafikon 11.

VRSTE VRIJEĐANJA I OMALOVAŽAVANJA POLICIJSKIH SLUŽBENIKA

3.10. Mjesto izvršenja prekršaja

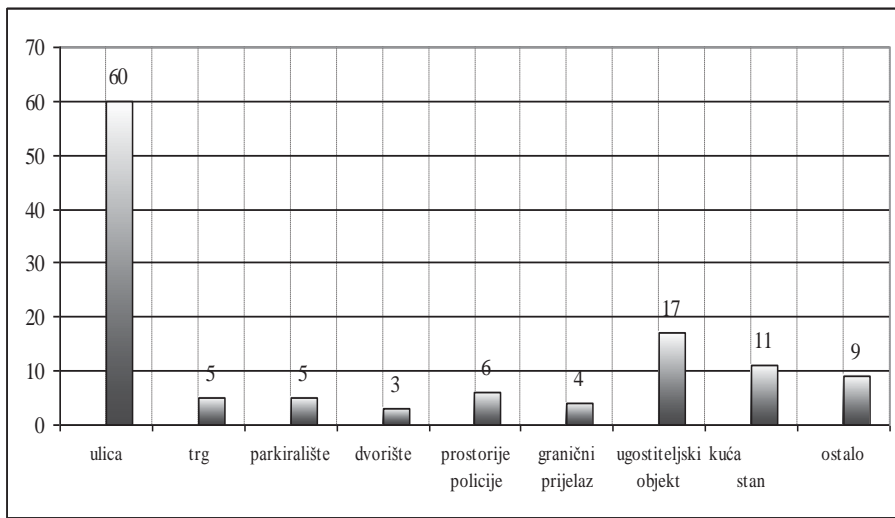
Distribucija rasprostranjenosti počinjenja prekršaja u gradu, selu i izvan grada na našem uzorku pokazala je da je 87 slučajeva ili 72,5 % bilo u gradu, dok je u selu bilo 25 ili 20,83 %, a izvan naselja 8 ili 6,67 %. Prekršaj iz čl. 17. spada u agresivna ponašanja i tako dobiven podatak u korelaciji je s drugim faktorima: alkoholom, noćnim životom, danima vikenda, što je najčešće upravo u gradskim sredinama.

U grafikonu br. 12. prikazani su podaci za mjesto izvršenja prekršaja. Iz njega je vidljivo da je u 60 % slučajeva mjesto izvršenja bila ulica (cesta), odnosno gotovo 70 % kada se pribroje trgovci s 4,17 % i parkirališta s 4,17 %. Sljedeće najčešće mjesto događaja jesu ugostiteljski objekti s 14,17 % te kuće (stanovi) s 9,17 %. To su podaci koji su očekivani s obzirom na faktore koji su i do sada bili u visokom postotku.

⁷⁹ Prekršajni sud u Požegi, II-JRM-391/09, 4. studenoga 2009.

Grafikon 12.

MJESTO IZVRŠENJA PREKRŠAJA POČINITELJA PREKRŠAJA IZ ČL. 17.

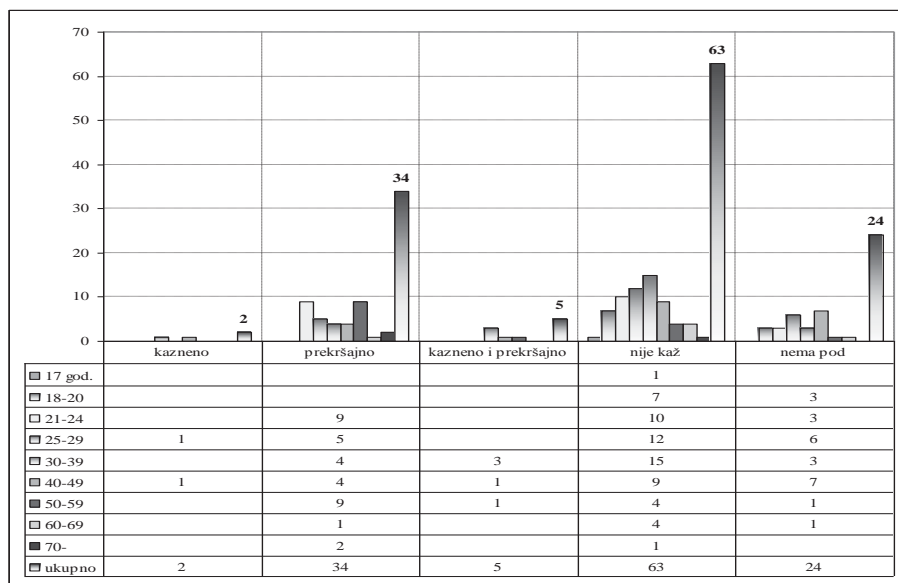
3.11. Prethodna kažnjivost počinitelja

Iz analize predmeta dobiven je podatak da 63 počinitelja nisu kazneno ni prekršajno kažnjavana, a za još 24 osobe nije bilo podataka o kažnjavanju, što je sveukupno 87 počinitelja ili 67,97 %. S obzirom na to da je preostalih počinitelja 32 % ili 1/3 populacije, ne može se sa sigurnošću tvrditi da će toliko biti recidivista. Ipak, podatak je važan s kriminološko-prognostičkog stajališta, jer što je dob počinitelja prvog delikta niža, to je vjerojatnost povrata veća.⁸⁰

⁸⁰ Singer, M.; Kovčo Vukadin, I.; Cajner Mraović, I., *Kriminologija*, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2002, str. 141.

Grafikon 13.

DOBNA STRUKTURA U KORELACIJI S KAŽNJIVOSTI POČINITELJA PREKRŠAJA IZ ČL. 17.

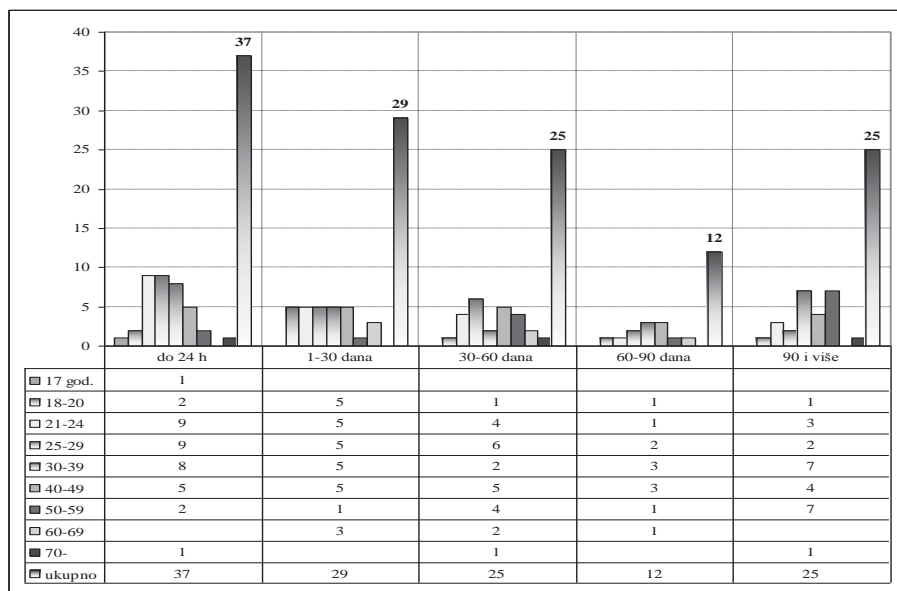

3.12. Trajanje sudskog postupka

U grafikonu br. 11 izvršen je prikaz trajanja postupka, pa tako imamo podatke da su prekršajni sudovi riješili u roku od 24 h predmete za 37 počinitelja, što iznosi 28,91 %, zatim slijedi trajanje postupka do 30 dana s udjelom od 22,66 % te do 60 dana s udjelom od 19,53 %. Možemo zaključiti da trajanje u sva tri promatrana razdoblja čini više od 71 %, tako da o bilo kakvoj dugotrajnosti postupka ne možemo uopće govoriti, nego upravo suprotno.

Grafikon 14.

TRAJANJE SUDSKOG POSTUPKA PREMA POČINITELJIMA PREKRŠAJA IZ ČL. 17.

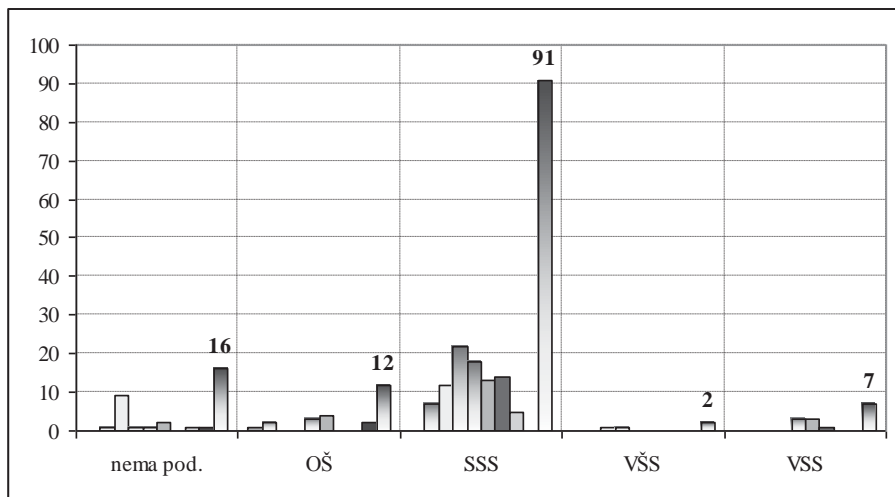

3.13. Stručna sprema

Podaci o stručnoj spremi u analiziranim predmetima nisu precizno vođeni pa za 16 počinitelja prekršaja nisu evidentirani podaci u optužnim prijedlozima i odlukama prekršajnih sudova. Stoga je uzorak bio 112 počinitelja, od čega je s osnovnom školom bilo 10,71 %, sa srednjom stručnom spremom 81,25 %, s „višom“ stručnom spremom 1,79 % i s „visokom“ stručnom spremom 7 %. Takva raspodjela ne odstupa od opće populacije stanovništva prema stručnoj spremi pa se zaključno ne može govoriti o većem ili manjem broju osoba koje čine prekršaje iz čl. 17. Primjetno je kroz spise predmeta i odluke sudova da se ne bilježe precizni podaci o stručnoj spremi i zvanju, a još manje o zaposlenosti/nezaposlenosti počinitelja prekršaja. Prijedlog upravo ide za time da se i ta kriminološka obilježja precizno evidentiraju, kao što je navedeno i u originalnim obrascima, kao i točan podatak o tom što je osoba po zvanju, a ne kao što je u mnogo slučajeva navedeno da je osoba „djelatnik“ umjesto da se navede pravo zanimanje građanina, stručna sprema, zaposlenost i dr.

Grafikon 15.

**BROJNOST POČINITELJA PREKRŠAJA IZ ČL. 17.
PREMA STRUČNOJ SPREMI**

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Policijski su službenici prilikom svakodnevnog postupanja često izloženi nasilju i postaju žrtve kaznenih djela i prekršaja. Radnje prekršaja u brojnim slučajevima graniče s kaznenim djelima uvrede i prijetnje, a počiniteljima se za počinjeni prekršaj iz čl. 17. u pravilu izriču novčane kazne, koje su minimalne. Kako je korelacija između počinitelja prekršaja i uhićenja jaka, počinitelji u policiji uglavnom već i izvrše tu kaznu s obzirom na uračunavanje oduzimanja slobode u kaznu. Podatak koji je zabrinjavajući jest velik postotak počinitelja koji nisu bili kažnjavani za prekršaje ni kaznena djela, nego im je prvi prekršaj upravo vrijeđanje i omalovažavanje. Te su osobe mlađe životne dobi, pa postoji mogućnost povrata, i tu se otvara prostor za proaktivni pristup državnih institucija prema mlađoj populaciji u obliku prezentacija koje govore o utjecaju kazne i evidentiranja počinitelja na njihov daljnji razvoj u društvu. Alkohol, dani vikenda, ljetni mjeseci i noćni sati vrlo su povezani kriminogeni faktori. Mogući kriminogeni faktor počinitelja bila bi prisutnost droga, ali iz analiza predmeta vidljivo je da nisu testirani. Osnove za testiranje na droge svakako ima, posebno za počinitelje koji bez ikakva prethodnog postupanja policijskih službenika prema njima počine prekršaj iz čl. 17. Statističke podatke ponekad zaista možemo protumačiti na različite načine, ali je neupitan trend pada svih vrsta prekršaja. Međutim broj podnesenih optužnih prijedloga iz čl. 17. u de-

setogodišnjem razdoblju zauzima veći postotak u ukupnom udjelu prekršaja u 2013., kada je iznosio 10,85 %, dok je u 2004. udio prekršaja bio 9,23 %.

U analizama je vidljivo da ponekad dolazi do rasprave između policijskog službenika i građana, primjerice prilikom počinjenja prometnih prekršaja, te bi se većim obostranim poštovanjem izbjegli nesporazumi, a uvijek postoje nadzorne službe u otkrivanju nepravilnosti ako građanin smatra da je povrijeđen. Prijedlog je i da se *de lege ferenda* provede pilotni projekt snimanja policijskog postupanja, a čl. 17. posebno je zanimljiv za analizu te bi se na takav način olakšao rad prekršajnim sucima prilikom utvrđivanja prekršaja. Vjerojatno bi došlo do mogućeg smanjenja prekršaja jer nijedna strana ne bi ulazila u nepotrebna objašnjenja. Žrtve prekršaja s obzirom na njihovu brojnost jesu policijski službenici koji rade operativne poslove. U razdoblju od deset godina godišnje su evidentirana 2724 podnesena optužna prijedloga nadležnim prekršajnim sudovima iz čl. 17. te se može zaključiti da je većina policijskih službenika bila vrijeđana i omalovažavana.

LITERATURA

1. Asbridge, M.; Poulin, C.; Donato, A., Motor vehicle collision risk and driving under the influence of cannabis: evidence from adolescents in Atlantic Canada, *Accident Analysis & Prevention* 37.6, 2005, str. 1025-1034
2. Cvitanović, L.; Derenčinović, D.; Munivrana, M.; Turković, K., *Posebni dio kaznenog prava – prvo izdanje*, Zagreb, 2013.
3. Đurđević, Z., Kritički osvrt na pravni položaj prijestupa i prekršaja s duševnim smetnjama *de lege ferenda*, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, sv. 8, 2/2001, str. 441-464.
4. Derenčinović, D.; Getoš, A. M., *Uvod u kriminologiju s osnovama kaznenog prava*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2008.
5. Čadež, J. *Odabrana poglavlja medicinske kriminalistike*, Ministarstvo unutarnjih poslova, Zagreb, 1996.
6. Engblom, C. i dr., Driving under the influence of drugs – amphetamine concentrations in oral fluid and whole blood samples, *Journal of analytical toxicology* 31.5, 2007, str. 276-280.
7. Filipović, H., Integralni trening u policijskoj izobrazbi, *Andragoški glasnik - Glasilo Hrvatskog andragoškog društva* 14.1. (26), 2011, str. 61-70.
8. Filipović, H.; Šuperina, M., Kriminalističko-taktičke radnje potjera i blokada uz primjenu uređaja za prisilno zaustavljanje motornog vozila, *Policija i sigurnost* 20.2, 2011, str. 237-253.
9. Garačić, A., *Novi kazneni zakon, autorski pročišćeni tekst s opsežnim komentarima, sudskom praksom, priložima i stvarnim kazalom*, Organizator, Zagreb, 2013.
10. Hallvard, G. i dr., Prevalence of alcohol and drugs among Norwegian motor vehicle drivers: a roadside survey, *Accident Analysis & Prevention* 40.5, 2008, str. 1765-1772.
11. Horvatić, Ž., *Osnove kriminologije – temelji učenja o pojavnim oblicima i uzrocima kažnjivih ponašanja*, Ministarstvo unutarnjih poslova, Zagreb, 1998.
12. Ivičević-Karas, E.; Kos, D., Primjena načela *ne bis in idem* u hrvatskom kaznenom pravu, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu* 19.2, 2012, str. 555-584.

13. Ivičević-Karas, E., Povodom presude Europskog suda za ljudska prava u predmetu *Maresti protiv Hrvatske* - analiza mogućeg utjecaja na reformu prekršajnog prava u Republici Hrvatskoj, *Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu*, 2009.
14. Josipović, I.; Rašo, M., *Prekršajni zakon*, Narodne novine, Zagreb, 2008.
15. Krapac, D., *Kazneno procesno pravo. Knjiga prva: Institucije*, Narodne novine d. d., 2012.
16. Mršić, G. Kaznena djela protiv javnog reda – poseban osvrt na sudsku praksu u slučaju počinjenja kaznenog djela sprječavanja službene osobe u obavljanju službene dužnosti i kaznenog djela napada na službenu osobu, *Hrvatska pravna revija*, Zagreb, 2008, str. 88-96.
17. Milivojević, L.; Gluščić S.; Brnetić, D., *Prekršajno pravo*, Ministarstvo unutarnjih poslova, Zagreb, 2012.
18. Milivojević, L., *Prekršajno pravo i materijalnopravne odredbe prekršajnog zakona*, Ministarstvo unutarnjih poslova, Zagreb, 2012.
19. Milivojević, L., Kazneno pravo za kriminaliste, *Međunarodno kriminalističko udruženje*, Zagreb, 2013.
20. Novosel, D.; Rašo, M.; Burić, Z., Razgraničenje kaznenih djela i prekršaja u svjetlu presude Europskog suda za ljudska prava u predmetu *Maresti protiv Hrvatske*, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, Zagreb, sv. 17, broj 2, 2010, str. 785-812.
21. Novoselec, P.; Bojanić, I., *Opći dio kaznenog prava*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2013.
22. Singer, M.; Kovčo Vukadin, I.; Cajner Mraović, I., *Kriminologija*, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2002.
23. Šeparović, Z., *Kriminologija i socijalna patologija*, Pravni fakultet u Zagrebu, 1987.

Summary

POLICE OFFICERS AS VICTIMS OF THE MISDEMEANOUR OF BELITTLING AND INSULTING POLICE OFFICERS ON DUTY

The main objective of this paper, based on case studies, is to determine the modalities of the misdemeanour of insulting police officers in the exercise of their duty (Article 17 of the Public Order and Security Act). The study was conducted on a random sample (N=120) of final judgments with correlations concerning general information on the perpetrator, the place, the time and manner of the commission of the offence, the duration of the arrest, the criminogenic factors and the proposed misdemeanour legal sanctions. The principle of *ne bis in idem* referred to in Article 17 is analysed particularly in respect of the object of protection and the question of objective identity-related crimes and the case law of the European Court of Human Rights.